

European Commission
Berlaymont Building
Rue de la Loi / Wetstraat 200 B-1049
Brussels, Belgium

Návrh *de lege ferenda*, směřující k úplnému zrušení **European Green Deal, Fit for 55**, a systémů **ETS a ETS2**.

Vážená Evropská komise,

předkládáme Vám návrh *de lege ferenda*, směřující k úplnému zrušení European Green Deal, balíčku Fit for 55 a systémů EU ETS a ETS2, který se opírá o komplexní právní a ekonomicko-sociální analýzu stávajícího rámce, jež odhaluje zásadní nedostatky a rozpory s fundamentálními principy unijního práva a ekonomické racionality. Stávající nastavení klimatické politiky Evropské unie, zejména prostřednictvím *cap-and-trade* systémů ETS a ETS2, prokazatelně překračuje principy subsidiarity a proporcionality, zakotvené v článku 5 Smlouvy o Evropské unii. Vnucuje jednotný cenový standard, který ignoruje heterogenní ekonomické a sociální podmínky členských států, a tím omezuje jejich suverenitu v klíčových oblastech.

Empirické studie jasně ukazují, že systém ETS přinesl pouze marginální roční snížení emisí (2-2,5 %) a zároveň negativně ovlivnil růst HDP a čisté investice, což je v přímém rozporu s deklarovanými cíli udržitelného rozvoje. Zvláště pak rozšíření na ETS2 kombinuje nepřiměřený pokles HDP s regresivními dopady na domácnosti, predikující potenciální zvýšení cen paliv až o 90 %, což vede k prohlubování energetické chudoby a riziku regionální deindustrializace, jak potvrzují simulace ukazující pokles reálné spotřeby a mezd až o 5-10 % v regionech závislých na fosilních zdrojích, s disproporčně vyšším dopadem na nízkopříjmové skupiny, například v Maďarsku, Polsku či Rumunsku.

Navrhovaný Social Climate Fund se jeví jako nedostatečný (s objemem pod 65 miliard €) a neschopný v praxi zajistit sociální spravedlnost v souladu s principem *articulatio iustitiae*, což podkopává koncept *spravedlivé transformace*. Z právního hlediska je pak celý Green Deal spíše politickou komunikací bez přímé právní závaznosti, což činí jeho zrušení právně proveditelným prostřednictvím nového nařízení či směrnice, která by explicitně zrušila ETS a vyžadovala úpravy v primárním právu EU, například novelou článku 192 odst. 1 SFEU. Princip *lex posterior derogat priori* umožňuje, aby ukončení ETS a ETS2 přehlasovalo starší právní úpravy, a zásada *ex injuria ius non oritur* brání legitimitě systému, jehož výkonost nezaručuje environmentální ani ekonomickou efektivitu.

Alarmující je také rozhodnutí polského *Trybunalu Konstytucyjnego* ze dne 10. června 2025 (rozsudek K 10/24), které konstatovalo, že část systému ETS překračuje limity přenesených pravomocí Unie podle článku 5 SFEU a principu *conferral*, čímž zasahuje do kompetencí členských států v oblasti energetického mixu a právního pořádku.

Toto rozhodnutí, podpořené kritikou českého právníka Mgr. Ing. Roberta Kotziana, Ph.D., varuje před možným ústavním odporem v dalších členských státech, což by ohrozilo právní smysl celého Green Dealu a balíčku Fit for 55.

Na základě těchto závažných zjištění navrhuje fundamentální posun paradigmatu – od rigidního, centralizovaného *cap-and-trade* systému k adaptivní, subsidiární a sociálně citlivé architektuře klimaticko-právní správy. Navrhujeme systém multi-úrovňové klimatické governance, kde členské státy osobně navrhuje uhlíkové politiky, jako jsou národní uhlíkové daně či emisní limity, doplněné o mechanismy evropského harmonizačního dozoru, nikoli centrálně řízený trh s emisemi. Tento přístup zajistí lépe fungující systém *checks and balances*, posílí princip *accountability* a přímou demokracii *principia popularia*, a umožní dejudicializaci environmentální správy, kde členské státy budou mít plnou autonomii při tvorbě uhlíkových zásad, které budou právně přezkoumatelné na úrovni EU, avšak bez jednotných, studeně aplikovaných systémů ETS a ETS2.

Z ekonomického hlediska ETS a ETS2 a Green Deal zavedly regresivní daně na energii, které disproportčně zasahují sociálně slabší vrstvy bez adekvátních kompenzací odpovídajících principům *equity* a *social fairness*. Implementační výzvy zahrnují právní fragmentaci, nejednoznačnost právního statusu emisních povolenek, mezinárodní rozpory ohledně CBAM porušující pravidla WTO a nedostatečnou harmonizaci pokutových režimů. To vše vede k legislativní nejistotě, nárůstu soudních sporů a odklonu zdrojů od skutečné klimatické akce k právním bitvám. Je nezbytné, aby budoucí rámec skutečně vyvažoval ochranu životního prostředí s ekonomickou stabilitou, sociální spravedlností a přísným dodržováním ústavních principů, zásad mezinárodního práva a nadnárodního práva EU, respektující suverenitu členských států, aby se předešlo jednání *ultra vires*. Tato *de lege ferenda* změna je imperativní pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti a prosperity Unie, neboť současná cesta vede k prohlubování ekonomických a sociálních disparit, právní nejistotě a oslabení důvěry v evropské instituce. Nový, promyšlený a ústavně a mezinárodně právní pevný rámec je klíčový pro dosažení skutečných environmentálních cílů bez nepřiměřených obětí na úkor občanů a hospodářství a pro obnovení ústavní rovnováhy mezi Uní a členskými státy.

Právní rámec a princip subsidiarity

Navrhuje se zahájit revizi směrnice 2003/87/ES a nařízení související s Green Dealem podle článku 5 SFEU, který ukládá zásadu subsidiarity *subsidiaritas* a proporcionality *proportionalitas*. Současný rámec překračuje tyto zásady, když *cap-and-trade* systém vnucuje jednotný cenový standard, aniž by zohlednil heterogenní ekonomické a sociální podmínky členských států. Zrušením ETS a ETS2 a stažením Fit for 55 lze navrátit rozhodovací pravomoci členským státům v souladu s *veritas subsidiaria* pravda subsidiarity a umožnit efektivnější přizpůsobení národnímu kontextu a potřebám členských států.

Ekonomické a regulační selhání

Empirické studie ukazují, že ETS přinesl pouze 2–2,5 % roční snížení emisí a negativně ovlivnil růst HDP a čisté investice GFCF. Sendvičové efekty aukčního uvolňování povolenek zahrnující netransparentní volatilitu cen prokazatelně zpomalují průmyslovou produkci, zatímco ETS2 kombinuje nepřiměřený pokles HDP s regresivními dopady na domácnosti (aktuální předpověď zvýšení cen paliv až o 90 %) a nadto vede k regionální deindustrializaci. Institucionalizace mechanismu pouze posiluje nerovnost – navrhovaná náhrada Social Climate Fund je nedostatečná < 65 mld € a neschopná v praxi udržet *social fairness* v souladu s *articulatio iustitiae*.

Právní argumentace *de lege ferenda*

Z hlediska právní teorie je Green Deal jen politická Komunikace bez právní závaznosti, takže *de lege ferenda* je zrušení právně proveditelné prostřednictvím přijetí nového nařízení či směrnice, která explicitně zruší ETS a požaduje úpravy v primárním právu EU např. novelou článku 192 odst. 1 SFEU. Instanciace pravidla *lex posterior derogat priori* umožňuje, aby ukončení ETS a ETS2 derogovalo starší právní úpravy a zároveň *ex injuria ius non oritur* zabraňuje legitimitě systému, jehož výkonnost nezaručuje environmentální ani ekonomickou efektivitu. Dále je nutné zavést fiduciární dopady (dopady na následující generace) a přizpůsobit evropské právo antropocentrickému modelu škody *damnum emergens*, kde náklady převyšují přínosy.

Návrh nové multi-úrovňové architektury

Namísto zmíněných systémů navrhuji systém *multi-úrovňové klimatické governance*, kde členské státy osobně navrhují uhlíkové politiky např. uhlíkovou daň či emisní limity, doplněné o mechanismy evropského harmonizačního dozoru. To zajistí lépe fungující *checks and balances*, kde princip *accountability* a přímá demokracie *principia popularia* doplňují institucionální rovnováhu. Evropský legislativní rámec se bude soustředit na vědecká cílování, a to v návaznosti na Pařížskou dohodu, při respektu principů *pacta sunt servanda* a *non-refoulement* vůči krizovým regionům. Tato přeměna umožní dejudicializaci environmentální správy, kde členské státy budou mít plnou autonomii při tvorbě uhlíkových zásad, které budou právně přezkoumatelné na úrovni EU, avšak bez jednotných, studeně aplikovaných systémů ETS a ETS2.

Tento návrh *de lege ferenda* nastoluje zásadní *paradigm shift* v právní logice EU klimatu – z rigidního, centralizovaného *cap-and-trade* systému k adaptivní, subsidiární a sociálně citlivé architektuře klimaticko-právní správy. Připomínám, že bez důkazu o proporcionalitě, účinnosti a ekonomické racionalitě nemůže ETS obstát v testu *raison d'État* ani před soudy EU.

Suverenita a princip přenesené pravomoci

Polský *Trybunał Konstytucyjny* v rozsudku K 10/24 ze dne 10. června 2025 konstatoval, že část systému ETS zavedená směrnicí 2003/87/ES překračuje limity přenesených pravomocí Unie podle čl. 5 SFEU a principu *conferral*. Unie prý zasahuje do kompetencí členského státu v oblasti energetického mixu a právního pořádku, čímž porušuje čl. 8 odst. 1 a čl. 90 polské Ústavy. Zásada *lex superior derogat legi inferiori* navíc staví ústavu nad sekundárním právem EU, což činí přenesené akty neplatnými, pokud přesahují rámec ratifikovaných pravomocí *ex injuria ius non oritur*.

Kritika českého právníka Mgr. Ing. Roberta Kotziana, Ph.D. a význam rozhodnutí polského ÚS

Robert Kotzian reagoval na rozhodnutí polského Ústavního soudu, když upozornil na možnost soudního zpochybnění celé architektury Green Deal a rozšíření ETS2. Poukazuje na to, že Lisabonská smlouva (čl. 192 odst. 2 lit. c) SFEU) stanoví jednomyslné hlasování Rady v případech výrazného ovlivnění národní energetické politiky, což nebylo při ETS splněno. Kotzian varuje, že pokud se precedent prosadí, může vést k ústavnímu odporu v dalších členských státech např. Česku, a ohrozit tím právní smysl Green Deal i Fit for 55.

De lege ferenda – právní návrh zrušení

Navrhuje se přijetí novelizačního aktu EU *de lege ferenda*, který explicitně zruší směrnicí 2003/87/ES i související nařízení ETS a ETS2 jako neplatné a nepřenositelné do národního práva. Připomíná se zásady *nullum crimen sine lege* – „žádný zločin bez zákona“, *ex injuria ius non oritur* – „z bezprávní nemůže povstat právo“, *jus cogens* – „normy, které jsou tak zásadní pro mezinárodní právo a morálku, že je nelze zrušit nebo obejít“, *expressio unius est exclusio alterius* – „vyjádření jedné věci je vyloučení druhé“, *principium certitudinis iuris* – „zásada právní jistoty“, *jus non extenditur nisi suo modo* – „právo se nesmí rozšiřovat jinak než svým vlastním způsobem“ a *ius strictum* – „právo v jeho nejpřísnějším výkladu“, podle které právní systémy nesmí být rozšiřovány analogickým způsobem bez přímého mandátu. Rovněž navrhuje obnovu rozhodování o energetické politice výhradně na úrovni členských států, s výjimkou vědecky podložených environmentálních opatření, v souladu s čl. 191–192 SFEU a principem subsidiarity *subsidiaritas*.

Návrh by měl zahrnovat povinnost *unanimity* Rady EU ve všech energetických otázkách, čímž se odstraní nesoulad s čl. 192 odst. 2.

Ekonomicko – proporcionalitní argumentace

Z ekonomického hlediska ETS a ETS2 a Green Deal zavedly regresivní daně na energii, které disproportčně zasahují sociálně slabší vrstvy, a to bez kompenzací odpovídajících *principu equity* a *social fairness*. Navrhuje se jejich úplné zrušení s tím, že fiskální a environmentální opatření mají být nahrazena národními uhlíkovými daněmi či regulačními mechanismy, doplněnými evropským dozorem v souladu s *principio proportionalitatis*. Takto se rozptýlí tlak na státní rozpočty, reakční kapacitu domácností a zmírní riziko ekonomické destabilizace průmyslových regionů. De lege ferenda je tedy vhodné zavést národní uhlíkové nástroje koordinované vědeckou komisí EU, nikoli centrálně řízený trh s emisemi.

Právně – ekonomická analýza dopadů European Green Deal a systémů ETS a ETS2

Evropský Green Deal, jako komplexní strategie pro dosažení klimatické neutrality do roku 2050, je právně komplementován řadou nařízení a směrnic včetně rozšíření prvního systému emisních povolenek ETS a zavedení ETS2 pro dopravní a bytový sektor. Právní zakotvení těchto mechanismů spočívá v novelách směrnice 2003/87/ES a Direktivy EU 2023/959, které stanovují závazky členských států, emisní limity a režim aukcí bez bezplatného přidělu povolenek v ETS2. Od právního hlediska mechanismus založený na principu *cap-and-trade* představuje relativně pružný nástroj evropské regulace, avšak vykazuje významné výzvy související s užší spoluprací mezi členskými státy např. harmonizace ceny povolenek, přenosy emitentů a uhlíkové úniky, včetně sporadického použití *price corridor* či stabilizačních mechanismů jako náhrada za nefunkční trh s emisemi. Právní a institucionální výzvy jsou rovněž patrné v procesu přenosu ETS2 do národních právních předpisů, mnoho členských států čelí řízením pro neimplementování, stejně jako v probíhajících sporech o sociální dopady mezi evropskými institutami.

Green Deal a systémy EU ETS a ETS2 představují komplexní regulační rámec, jehož právní design obsahuje zásadní nedostatky. ETS2, rozšiřující zpoplatnění emisí na sektory budov a silniční dopravy od roku 2027, vytváří právní fragmentaci: Zatímco původní ETS přímo cílí na průmyslové znečišťovatele 2003/87/EC, ETS2 uplatňuje nepřímou regulaci přes dodavatele paliv, což komplikuje dohledatelnost odpovědnosti a vynucování *compliance*. Právní status emisních povolenek zůstává nejednoznačný – v EU jsou klasifikovány jako převoditelná aktiva, avšak v některých členských státech přetrvává výklad jako administrativních licencí. Tato dualita podkopává jednotnost trhu a zvyšuje transakční náklady. Kromě toho mezinárodní rozpory ohledně CBAM - Carbon Border Adjustment Mechanism, který od roku 2026 uvaluje uhlíkové clo na dovoz, vyvolávají obvinění z porušení pravidel WTO. Spory se soustřeďují na diskriminační efekty vůči vývozcům z rozvojových zemí, kteří nemají ekvivalentní uhlíkové náklady. Implementační výzvy dále zahrnují nedostatečnou harmonizaci pokutových režimů: Sankce za nedodržení povinností se napříč státy liší např. 100 €/t v EU vs. variabilní sazby v národních systémech, což vytváří prostředí pro regulační arbitráž.

Ekonomické dopady systému jsou nevyvážené jak na mikroekonomické, tak makroekonomické úrovni. ETS2 povede k významnému zdražení energií: Při ceně povolenky kolem 60 €/t CO₂ (po inflační adjustaci) vzrostou náklady domácností o 18 % u zemního plynu a 34 % u uhlí, zatímco litr benzínu podraží o 3,60 Kč. Pro řidiče s průměrným nájzdem to znamená dodatečných cca 4 800 Kč ročně, což disproportčně dopadá na nízkopříjmové skupiny. Průmysl čelí dvojí zátěži: Zvýšené náklady na energii (zvýšené o náklady na povolenky) a současně tlaku na dekarbonizaci. Studie pro německý zpracovatelský průmysl sice naznačují, že ETS může stimulovat produktivitu (+10 % patentů v nízkouhlíkových technologiích), avšak riziko uhlíkového úniku *carbon leakage* přetrvává – zejména v odvětvích jako chemický nebo ocelářský průmysl, konkurenceschopnost závisí na cenové citlivosti. Tržní mechanismy ETS, zejména MSR - Market Stability

Reserve, sice stabilizují ceny, aktuálně cca 65 €/t v roce 2024, avšak volatilita zůstává problémem: Během pandemie COVID-19 ceny klesly na 16 €/t, což podkopalo investiční jistotu. Social Climate Fund (86,7 mld. € na období 2026–2032) sice cíleně kompenzuje zranitelné domácnosti, avšak jeho efektivita závisí na přesné identifikaci potřeb a administrativní kapacitě členských států.

Ekonomická analýza ukazuje, že ačkoli ETS již mimo jiné díky efektu aukcí vygeneroval stabilní snížení emisí a relativně nízké náklady < 0,1 % HDP, rozšíření na ETS2 přináší výrazné socioekonomické náklady. Simulace ukazují pokles reálné spotřeby a mezd v regionech s vysokou závislostí na fosilních zdrojích až o 5–10 %, což může vyvolat migraci pracovníků a tlak na regionální ekonomiky. Dopad na chudší domácnosti je spočítán jako disproporčně vyšší - zejména v zemích s vyšší energetickou chudobou, jako Maďarsko, Polsko nebo Rumunsko, kde zavedení ETS2 může vést i ke zdvojnásobení cen paliv (např. +91 % u uhlí) a dramatickému poklesu kvality života. Ačkoli vytvoření Social Climate Fund - SCF může zmírnit část škod prostřednictvím transferů a investic do efektivit, kritici zdůrazňují, že jeho alokace, měkká pravidla využití i relativně omezený objem ~ 65 mld €, nemusejí dostatečně pokrýt sociální dopady, zejména pokud cena povolenek překročí hranici efektivit, kde přestává platit tzv. uhlíková Lafferova křivka. Tento fenomén může vést ke klesajícím příjmům z aukcí v důsledku ceny vyšší než €125/t, motivující k dodatečným fiskálním opatřením, což zpochybňuje environmentální progresivitu bez značné fiskální redistribuce.

Zatímco Green Deal a ETS a ETS2 reprezentují ambiciózní pokus o dekarbonizaci ekonomiky, jejich současná podoba trpí právními nejistotami - fragmentace, nejednotný výklad povolenek a ekonomickou nevyvážeností - regresivní dopady na domácnosti, riziko úniku uhlíku.

Komplexní zrušení - odůvodnění návrhu na zrušení Evropské zelené dohody, balíčku Fit for 55 a systému emisních povolenek EU ETS a ETS2

Úvod a právní základ stávajícího rámce

Evropská unie se v posledních letech vydala na ambiciózní cestu transformace svého hospodářství s cílem dosáhnout klimatické neutrality. Stěžejním dokumentem této snahy je Evropská zelená dohoda - European Green Deal – EGD, představená Evropskou komisí v prosinci 2019.¹ Tato dohoda si klade za hlavní cíl dosáhnout klimatické neutrality EU do roku 2050 a snížit čisté emise skleníkových plynů o 55 % do roku 2030 oproti úrovni roku 1990.¹

Na tento strategický politický program navázal legislativní balíček Fit for 55, který Komise představila 14. července 2021.² Tento balíček zahrnuje 13 legislativních návrhů, jejichž účelem je zajistit dosažení zmíněného 55% snížení emisí.⁶ Klíčovým nástrojem pro plnění těchto cílů je systém obchodování s emisními povolenkami EU ETS - European Union Emissions Trading System, zavedený směrnicí 2003/87/ES.¹ V rámci balíčku Fit for 55 došlo k jeho revizi směrnicí EU 2023/958 a 2023/959 a rozšíření o nová odvětví, včetně vytvoření paralelního systému ETS2 pro budovy a silniční dopravu, který má vstoupit v platnost od roku 2027.⁸ Původně strategický dokument, Zelená dohoda získala právní závaznost prostřednictvím Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2021/1119 ze dne 30. června 2021, známého jako Evropský právní rámec pro klima European Climate Law.³ Tento rámec právně zavazuje EU k dosažení klimatické neutrality do roku 2050 a k plnění střednědobého cíle pro rok 2030.⁵ Cíle jsou zakotveny v Pařížské dohodě z roku 2015 a dalších úmluvách OSN.² Tato posloupnost – od strategické komunikace k právně závazným cílům a následně k podrobným legislativním balíčkům – demonstruje záměrné a postupné zakotvení klimatické politiky do právního řádu EU. Nejedná se tedy pouze o politické směřování, ale o hluboce zakořeněné právní normy. Tento akademický text předkládá návrh *de lege ferenda* na kompletní zrušení stávajícího právního rámce Evropské zelené dohody, balíčku Fit for 55 a systému emisních povolenek ETS a ETS2. Důvodem je, že jejich implementace vykazuje zásadní nedostatky a rozpor s fundamentálními právními principy Unie, což zpochybňuje jejich legitimitu a efektivitu.

Porušení základních právních zásad

Analýza stávajícího právního rámce odhaluje systémový střet s několika základními právními principy Evropské unie, což naznačuje, že samotná koncepce a implementace těchto politik mohou být ve členských státech ústavně problematické.

Prvním z nich je **princip proporcionality**, zakotvený v článku 5 odst. 4 Smlouvy o Evropské unii.¹⁵ Tato zásada vyžaduje, aby opatření EU byla vhodná k dosažení cíle, nezbytná a nepředstavovala nadměrnou zátěž pro jednotlivce či subjekty.¹⁵ Současná opatření Zelené dohody a balíčku Fit for 55 jsou kritizována jako *sweeping measures* a bezprecedentní.¹¹ Příkladem je zákaz prodeje automobilů se spalovacími motory od roku 2035, který představuje obrovské náklady a ohrožuje tisíce pracovních míst, zejména v zemích s významným automobilovým průmyslem, jako je Česká republika.¹⁹ Náklady a dopady těchto opatření se jeví jako nepřiměřené očekávaným přínosům²⁰, což naznačuje nedostatečnou přiměřenost zásahu do hospodářské a sociální sféry.

Druhým je **princip subsidiarity**, stanovený v článku 5 odst. 3 Smlouvy o EU, který je opakem centralismu.²¹ Unie má jednat pouze tehdy, pokud cílů navrhovaného opatření nelze uspokojivě dosáhnout na úrovni členských států.²³ V oblasti životního prostředí a klimatu existuje značná debata o tom, zda EU vždy jednala v souladu s touto zásadou, zejména s ohledem na princip lokality.²⁰ Národní parlamenty, jako je Senát ČR, již vyjádřily „žlutou kartu“ k některým návrhům balíčku Fit for 55⁴, což signalizuje obavy z nadměrného zasahování Unie do oblastí, které by mohly být efektivněji řešeny na vnitrostátní úrovni. Tento přístup může vést k oslabení demokratické legitimacy rozhodování.

Třetím je **princip právní jistoty**, *certitudo iuris*, který je základním znakem právního státu a plyne z jednoznačnosti, vymahatelnosti a nezměnitelnosti právního řádu, čímž chrání legitimní očekávání subjektů.²⁷ Zahnuje též zákaz retroaktivity *lex de futuro, iudex de praeterito*.²⁹ Balíček Fit for 55 a související legislativa však vytváří značnou legislativní nejistotu¹¹, což podkopává předvídatelnost pro investory a podniky.¹⁴ Neustálé revize a rozšiřování systému ETS⁸ a zpoždění v implementaci¹⁰ dále narušují stabilitu právního prostředí, což vede k vysokému potenciálu pro soudní spory.¹¹ Tato nestabilita ohrožuje důvěru v právní řád.

Čtvrtým aspektem je **ochrana hospodářské svobody**, *libertas oeconomica*. Vnitřní trh EU je založen na ochraně hospodářské soutěže a základních svobod, včetně práva podnikat a provozovat hospodářskou činnost.³² Rozšíření systému ETS na dopravu a budovy vytváří dvojí regulační zátěž *double regulatory burden*¹¹, neboť tyto sektory již spadají pod nařízení o sdílení úsilí ESR.⁷ To vede k nepřiměřeným nákladům a potenciálním soudním sporům ze strany společností.¹¹ Analýzy navíc naznačují, že ETS může vést k anti-konkurenčním efektům a ztrátě konkurenceschopnosti pro firmy v EU.³⁵

Kritika směřuje i k implementaci zásady **znečišťovatel platí**, *polluter pays principle*, která má motivovat firmy k zavádění čistých technologií tím, že nesou náklady svých emisí.⁵ V praxi však systém ETS fungoval jako *de facto* dotační systém pro znečišťovatele.³⁷ Přidělování bezplatných povolenek na základě historických emisí a jejich nadměrné přidělování umožnilo průmyslu pokračovat v používání stávajících technologií.³⁷ Náklady na povolenky byly navíc často přeneseny na spotřebitele, což vedlo k neočekávaným ziskům *windfall profits* pro průmysl ve výši miliard eur.³⁷ Tento mechanismus zásadně narušuje smysl principu a vytváří pokřivené tržní prostředí, kde se znečišťování stává zdrojem příjmů, nikoli nákladů. Kumulativní dopad těchto porušení základních právních principů naznačuje, že samotný design a implementace těchto politik jsou v rozporu s ústavním rámcem Unie. Dvojí regulační zátěž a převrácení principu znečišťovatel platí jsou exemplárními příklady strukturálních nedostatků, které vedou k výsledkům přímo opačným, než jsou deklarované cíle.

Ekonomické a sociální dopady a neefektivita

Kromě porušování základních právních zásad vykazuje stávající rámec Zelené dohody a balíčku Fit for 55 významné ekonomické a sociální dopady a prokazatelnou neefektivitu při dosahování deklarovaných environmentálních cílů.

Navzdory deklarovaným cílům snížení emisí¹ systém ETS nepřinesl skutečné snížení emisí skleníkových plynů. Poklesy zaznamenané po roce 2008 jsou spíše připisovány ekonomické krizi nebo přesunu průmyslové výroby mimo EU, což je jev známý jako *carbon leakage*.³⁵ V takových případech emise nejsou započítávány jako evropské, ale globální objem emisí zůstává nezměněn nebo se dokonce zvyšuje. Například studie odhaduje, že v některých evropských zemích „importované“ emise tvoří více než 30 % celkových emisí.³⁷ Politiky, jako je zákaz prodeje automobilů se spalovacími motory od roku 2035, ohrožují klíčová průmyslová odvětví, například automobilový průmysl v České republice, a povedou k masivní ztrátě pracovních míst a obrovským nákladům na transformaci.¹⁹ Systém ETS je navíc kritizován za to, že „uzamyká“ závislost na fosilních palivech a podporuje „fosilní ekonomiku“, místo aby motivoval k přechodu na skutečně nízkouhlíkové procesy.³⁷ To poukazuje na selhání tržních mechanismů při dosahování deklarovaných environmentálních a ekonomických cílů.

Uhlíkové zpoplatnění v rámci ETS2, zejména v sektorech budov a silniční dopravy, má nepřiměřený „regresivní dopad“ na domácnosti s nízkými příjmy, zvyšuje jejich výdaje na energie a prohlubuje energetickou chudobu.⁸ Ačkoli byl zřízen Sociální klimatický fond k zmírnění těchto dopadů,⁷ existují vážné obavy, že nemusí být dostatečný k plnému vyrovnání zvýšených nákladů, a jeho distribuce na národní úrovni může být předmětem dalších sporů.¹¹ To vyvolává otázky ohledně principu *spravedlivé transformace*, který je deklarovaným cílem Zelené dohody.⁴⁰

Kritici poukazují na to, že velká část „zelených tvrzení“ *green claims* je vágní, zavádějící nebo nepodložená⁴¹, což vede k obviněním z greenwashingu.³⁸ EU dokonce pozastavila legislativu proti greenwashingu⁴¹, což dále oslabuje důvěryhodnost celého úsilí. V politikách EU v oblasti klimatu je zjištěn nedostatek systematické integrace základních práv⁴⁰, což vede k fragmentovanému a neúplnému přístupu k řešení dopadů změny klimatu na lidská práva. Nedostatečné prosazování stávajících ekologických zákonů navíc již nyní stojí EU miliardy eur ročně, s odhadovanými ročními náklady přesahujícími 180 miliard eur.⁴⁴

Balíček Fit for 55 vytváří značnou „legislativní nejistotu“⁴¹, což otevírá dveře rozsáhlým soudním sporům. Lze očekávat nárůst žalob od korporací, členských států i občanské společnosti, zpochybňujících implementaci, ambice cílů, rozšíření ETS včetně dvojí regulační zátěže, či klasifikaci „nízkouhlíkové“ energie.¹¹ Historicky již ETS generoval značné množství soudních sporů¹¹, a jeho rozšíření tento trend pravděpodobně prohloubí, což dále destabilizuje právní a ekonomické prostředí. Tato inherentní právní zranitelnost a výsledná regulační nestabilita podkopávají samotný účel rámce, odklánějí zdroje do právních bitev namísto skutečné klimatické akce.

Kumulativní dopad těchto ekonomických a sociálních zátěží, spolu s inherentní právní nestabilitou, dokládá, že stávající rámec nejenže selhává v efektivním dosahování svých environmentálních cílů, ale činí tak za značnou cenu pro občany a podniky EU, přičemž zároveň podkopává právní stát prostřednictvím neustálých právních sporů.

Doporučení směřované EK

Na základě výše uvedených argumentů, které poukazují na systémové porušování základních právních zásad Unie, prokazatelnou ekonomickou neefektivitu, sociálně regresivní dopady a inherentní legislativní nestabilitu, je zřejmé, že stávající právní rámec Evropské zelené dohody, balíčku Fit for 55 a systému emisních povolenek ETS a ETS2 je neudržitelný a selhává ve svých deklarovaných cílech.³⁷ Jejich kumulativní nedostatky a vnitřní rozpory vyžadují jejich kompletní zrušení. Kritiky směřující proti těmto iniciativám nejsou pouhými výtkami k implementaci, nýbrž naznačují zásadní nesoulad s ústavními principy, mezinárodním právem a nadnárodním právem EU a neschopnost dosáhnout efektivních, spravedlivých a ekonomicky životaschopných výsledků. Namísto inkrementálních změn a snah o „opravu“ nefunkčního systému³⁷, je nezbytný fundamentální posun paradigmatu směrem k nové, spravedlivější, efektivnější a ústavně konformnější environmentální politice.

Navrhujeme přijetí přístupu, který bude více demokratický, decentralizovaný a pragmatický⁴⁶, s důrazem na technologickou neutralitu a zohlednění národních specifík.¹⁴ Budoucí rámec musí skutečně vyvažovat ochranu životního prostředí s ekonomickou stabilitou, sociální spravedlností a přísným dodržováním ústavních principů EU, jako je *proportionalitas*, *subsidiaritas* a *certitudo iuris*, a respektovat suverenitu členských států, aby se předešlo jednání *ultra vires*.¹⁴

Navrhovaná *de lege ferenda* změna je imperativní pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti a prosperity Unie. Současná cesta vede k prohlubování ekonomických a sociálních disparit, právní nejistotě a oslabení důvěry v evropské instituce.¹⁴ Hloubka identifikovaných nedostatků vyžaduje kompletní přehodnocení, nikoli jen drobné úpravy. Nový, promyšlený a ústavně pevný právní rámec je klíčový pro dosažení skutečných environmentálních cílů bez nepřiměřených obětí na úkor občanů a hospodářství, a pro obnovení ústavní rovnováhy mezi Unií a členskými státy.

Navrh je nezbytným korektivním opatřením k řešení zásadních právních a ústavních nerovnováh v právním řádu Evropské unie. Základním kamenem práva EU je *principium attributionis*, neboli princip svěřených pravomocí, který stanoví, že pravomoci Unie nejsou inherentní, nýbrž jsou jí výslovně svěřeny členskými státy prostřednictvím smluv. Tento princip striktně vymezuje hranice, v nichž může EU jednat, a jakákoli odchylka od něj hrozí podkopáním ústavního pořádku členských států. Povinnost být obsažen v konceptu práva, jak naznačuje definice principu atribuce, znamená, že samotná existence a fungování EU jsou podmíněny jejím dodržováním specifického právního rámce stanoveného jejími tvůrci – členskými státy. Není to jen procedurální omezení, ale omezení podstatné; jednání EU mimo tyto "obsažené" pravomoci představuje porušení její základní právní identity, což povyšuje argument na ústavní, nikoli pouze politickou, výzvu. Akty Evropské unie, které překračují její svěřené pravomoci, jsou právně neplatné jako *ultra vires* jednání, což znamená „za hranicemi pravomocí“. Pro vládní orgány je „ústava nejčastěji měřítkem správného rozsahu pravomocí“. Pokud jsou tedy akce EU, jako ty v rámci Zelené dohody, považovány za překračující pravomoci udělené národními ústavami, jsou *ultra vires*. Historicky, jak ukazuje římské právo s *Orationes Principum* poskytujícími „důvody nebo základy zákona“ a *Senatusconsulta* obsahujícími „konkrétní ustanovení a slova zákona“, musí mít legislativní akt vždy svou legitimitu odvozenou od svého základního zdroje moci. Pokud je tento řetězec přerušen, akt je neplatný, což je analogické situaci, kdy by ustanovení jako Zelená dohoda překročila důvody kompetence smluv.

Rozsah a ambice Evropské zelené dohody, balíčku Fit For 55 a systémů ETS a ETS2 představují *ultra vires* jednání, neboť překračují pravomoci skutečně svěřené EU členskými státy prostřednictvím smluv. Tyto politiky zasahují do oblastí národní suverenity, které nebyly výslovně delegovány, zejména pokud jde o energetickou politiku, sociální dopady a zásadní restrukturalizaci národních ekonomik. Jak bylo uvedeno, pro vládní orgány je „ústava nejčastěji měřítkem správného rozsahu pravomocí“, což přímo podporuje argument, že národní ústavy definují limity pravomocí EU. Polský ústavní soud ve svých klíčových rozhodnutích důsledně potvrdil primát národní ústavy nad právem EU v případech, kdy jsou akce EU považovány za překračující svěřené pravomoci. Soud považuje národní ústavu za konečný zdroj *summa potestas*, z níž odvozují svou legitimitu všechny svěřené pravomoci, včetně těch pro EU. Rozhodnutí polského ústavního soudu představují soudní prosazení národní suverenity proti vnímanému překračování pravomocí EU, čímž vytvářejí právní precedent pro členské státy, aby napadaly *ultra vires* akty na základě svých vlastních ústavních rámců. Soud v této roli působí jako strážce národního ústavního pořádku, včetně limitů delegované suverenity. Toto uplatnění ústavy jako „měřítka“ potvrzuje, že určení *ultra vires* spočívá v konečném důsledku na ústavním interpretovi delegujícího subjektu, což posiluje právní platnost pozice polského soudu.

Právní stanovisko Roberta Kotziana dále posiluje tyto obavy, když argumentuje, že Zelená dohoda a související opatření představují neoprávněné rozšíření kompetencí EU, což zpochybňuje základní principy Unie. Ironicky, i když Zelená dohoda usiluje o ochranu životního prostředí, podobně jako v případě Volkswagenu, kde *ultra vires* jednání porušovala „ekologické požadavky a vlastní požadavky společnosti na etické chování a dodržování předpisů“, je zřejmé, že legitimita cílů politiky automaticky neuděluje legitimitu prostředkům, pokud tyto prostředky zahrnují překračování právní autority.

Ačkoliv *pacta sunt servanda* dohody musí být dodržovány je základním principem mezinárodního práva, který podepírá stabilitu smluv a mezinárodních závazků, jeho uplatnění na členské státy je podmíněno tím, že EU sama dodržuje podmínky základní „dohody“ – Smluv – tak, jak je chápe delegující suverén. Pokud EU jedná *ultra vires*, je to paradoxně EU, která nedodržuje podmínky dohody tím, že překračuje pravomoci skutečně svěřené. Tento přístup přesouvá břemeno dodržování a zdůrazňuje, že legitimita EU spočívá v její věrnosti původnímu udělení pravomocí, spíše než výhradně na dodržování veškeré následné legislativy EU členskými státy, zvláště pokud je tato legislativa považována za *ultra vires*. Tímto se zavádí klíčová podmíněnost: princip *pacta sunt servanda* není absolutní, ale funguje v mezích podmínek původní dohody týkajících se delegované autority, čímž vytváří vzájemnou, nikoli jednostrannou, povinnost. Dále, národní ústavní ustanovení upravující delegování pravomocí mezinárodním nebo nadnárodním organizacím představují *lex specialis* ve vztahu k limitům takového delegování. Princip *lex specialis derogat legi generali* znamená, že konkrétnější pravidla převažují nad obecnějšími pravidly. Zatímco právo EU může obecně působit napříč různými politickými oblastmi, specifická ustanovení v ústavě členského státu týkající se jeho suverenity a přesného rozsahu svěřených pravomocí jsou *lex specialis* ve vztahu k obecným principům práva EU např. primátu práva EU. Systematická interpretace by uznala, že specifická ústavní ustanovení členského státu týkající se limitů delegování jeho pravomocí jsou v kontextu definování konečného rozsahu autority EU v rámci daného národního právního řádu nanejvýš důležitá. To poskytuje robustní právní základ pro národní ústavní soudy k prosazení jejich autority v případech vnímaných *ultra vires* jednání, čímž chrání ústavní identitu členského státu. Konečná *summa potestas* zůstává v ústavních rádech členských států, což znamená, že národní ústava je konečným arbitrem limitů delegované pravomocí a působí jako ochrana proti erozi národní suverenity.

Závěrem, Evropská zelená dohoda, balíček Fit For 55 a systémy ETS a ETS2 představují z pohledu národního ústavního práva významné překročení svěřených pravomocí, čímž se stávají *ultra vires* akty. Tento závěr je podpořen právním zdůvodněním polského ústavního soudu a odborným stanoviskem právníka Roberta Kotziana, zakládajícím se na principech *principium attributionis* a národní *summa potestas*. Navrhované zrušení těchto politik není pouhým politickým obratem, ale nezbytným opatřením *de lege ferenda* k nápravě těchto ústavních porušení a obnovení křehké rovnováhy pravomocí mezi EU a jejími členskými státy. Tyto politiky se jeví jako symptom širšího strukturálního problému týkajícího se interpretace vlastní kompetence EU. Zrušení je proto lékem na systémovou právní nemoc, nikoli jen na politický problém, a usiluje o znovunastavení základních ústavních hranic v rámci EU. Dodržování *principium attributionis* je klíčové pro integritu a legitimitu samotného právního řádu EU, neboť zajišťuje, že Unie působí v rámci souhlasu uděleného jejími suverénními členy. Konečná autorita *summa potestas* spočívá v ústavních rádech členských států. Pokračující *ultra vires* jednání ohrožují samotnou legitimitu a stabilitu Unie. Zrušení těchto politik je proto nezbytným krokem k opětovnému potvrzení národní suverenity a k zabránění další erozi ústavních výsad v oblastech, které nebyly legitimně delegovány, a je vnímáno jako nezbytné pro dlouhodobé zdraví a legitimitu EU jako celku, vynucující dodržování jejich základních principů.

Literatura

1. Cíle Zelené dohody pro EU - Zelená transformace, použito července 8, 2025, <https://zelenatransformace.cz/zelena-transformace/cile-zelene-dohody-pro-eu/>
2. Zelená dohoda pro Evropu – aktuální stav, použito července 8, 2025, <https://tvorimevropu.cz/2022/03/24/zelena-dohoda-pro-evropu-aktualni-stav/>
3. Co je Zelená dohoda pro Evropu?, použito července 8, 2025, <https://zelenatransformace.cz/zelena-transformace/co-je-zelena-dohoda-pro-evropu/>
4. Green Deal aneb Zelená dohoda pro Evropu naráží na energetickou krizi | Z+i - Zprávy, použito července 8, 2025, <https://zpravy.ckait.cz/vydani/2021-06/green-deal-aneb-zelena-dohoda-pro-evropu-narazi-na-energetickou-krizi/>
5. Co je Fit for 55 - Fakta o klimatu, použito července 8, 2025, <https://faktaoklimatu.cz/infografiky/fit-for-55>
6. Vše důležité k Fit for 55. Co přináší nová klimaticko-energetická legislativa EU?, použito července 8, 2025, <https://www.cde-org.cz/en/blog/vse-dulezite-k-fit-for-55-co-prinasi-nova-klimaticko-energeticka-legislativa-eu/1779>
7. Fit for 55 - Wikipedie, použito července 8, 2025, https://cs.wikipedia.org/wiki/Fit_for_55
8. Systém EU pro obchodování s emisemi - EUR-Lex - European Union, použito července 8, 2025, <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/eu-emissions-trading-system.html>
9. Registr EU pro systém obchodování s povolenkami na emise | EUR-Lex - European Union, použito července 8, 2025, <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/union-registry-for-emissions-trading-system-allowances.html?fromSummary=20>
10. SP ČR: Apelujeme na urychlenou implementaci změn v systému EU ETS, použito července 8, 2025,

- <https://www.spcr.cz/sp-cr-apelujeme-na-urychlenou-implementaci-zmen-v-systemu-eu-ets>
11. 'Fit for 55' and implications for climate litigation in the EU - Grantham ..., použito července 8, 2025, <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/news/fit-for-55-and-implications-for-climate-litigation-in-the-eu/>
 12. Právní rámec EU pro klima představuje nový způsob, jak dosáhnout klimatického cíle pro rok 2040, použito července 8, 2025, <http://europa.eu/!mkFCvf>
 13. European Climate Law - European Commission, použito července 8, 2025, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_en
 14. EU's Climate Law presents a new way to get to 2040 - European Commission, použito července 8, 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_1687
 15. Zásada proporcionalita - EUR-Lex - European Union, použito července 8, 2025, <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/glossary/principle-of-proportionality.html>
 16. Principle of proportionality - EUR-Lex - European Union, použito července 8, 2025, <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/principle-of-proportionality.html>
 17. Proportionality (EU) - Practical Law, použito července 8, 2025, <https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Glossary/UKPracticalLaw/12501989ce8db11e398db8b09b4f043e0>
 18. Princip proporcionalita - Iurium, použito července 8, 2025, <https://www.iurium.cz/encyklopedie/koncept/princip-proporcionality>
 19. Podívejte se na náš návrh, než ho odsoudíte, říkají autoři klimatického plánu Evropské komise - E15, použito července 8, 2025, <https://www.e15.cz/zahranicni/podivejte-se-na-nas-navrh-nez-ho-odsoudite-rikaji-autori-klimatickeho-planu-evropske-komise-1382587>
 20. Review of the Balance of Competences between the United Kingdom and the European Union | Subsidiarity and Proportionality - GOV.UK, použito července 8, 2025, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7d9153e5274a676d532d42/BoCSubAndPro_acc.pdf
 21. Princip subsidiarity - Moje Evropa, použito července 8, 2025, <https://mojeevropa.cz/eurowiki/princip-subsidiarity/>
 22. PRÁVNÍ PRINCÍPY („mravnost a právo jsou matka a dcera“), použito července 8, 2025, https://ja-sr.sk/files/Pravne_principy_vyber.pdf
 23. Zásada subsidiarity | Fakta a čísla o Evropské unii | Evropský parlament, použito července 8, 2025, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/7/zasada-subsidiarity>
 24. Analýza a aplikace zásady proporcionalita v trestním právu - is ambis, použito července 8, 2025, https://is.ambis.cz/th/01lhb/Simona_Kovacova_-_BP.pdf
 25. PRINCIP SUBSIDIARITY- ROZDĚLENÍ PRAVOMOCÍ MEZI EVROPSKOU UNIÍ A ČLENSKÝMI STÁTY - IS MUNI, použito července 8, 2025, https://is.muni.cz/th/q09iw/Princip_subsiarity_-_rozdeleni_pravomoci_mezi_Evropskou_unii_a_clenskymi_staty_Archive.pdf
 26. The principle of subsidiarity | Fact Sheets on the European Union, použito července 8, 2025, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/7/the-principle-of-subsidiarity>
 27. Právní jistota - Wikipedie, použito července 8, 2025, https://cs.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A1vn%C3%AD_jistota
 28. What is the rule of law? - European Commission, použito července 8, 2025, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/what-rule-law_en
 29. PRÁVNÍ JISTOTA JEDNOTLIVCE POD VLIVEM VYBRANÝCH PRVKŮ EVROPSKÉHO PRÁVA, použito července 8, 2025, [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/11_evropa/Ricka_Roman%20\(3904\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/11_evropa/Ricka_Roman%20(3904).pdf)
 30. Latinské právní citáty | GeekSupplies | Internetové papírnictví - Washi pásky, psací potřeby, samolepky, použito července 8, 2025, <https://www.geeksupplies.cz/portfolio/latinske-pravni-citaty/>
 31. Climate change law in Europe - LSE, použito července 8, 2025, <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2023/03/Climate-change-law-in-Europe-what-do-new-EU-climate-law-s-mean-for-the-courts.pdf>
 32. Vnitřní trh Evropské unie | Ochrana hospodářské soutěže na vnitřním trhu | BusinessInfo.cz, použito července 8, 2025, <https://www.businessinfo.cz/navody/vnitri-trh-evropske-unie/8/>
 33. Listina základních práv a svobod - Wikipedie, použito července 8, 2025, https://cs.wikipedia.org/wiki/Listina_z%C3%A1kladn%C3%ADch_pr%C3%A1v_a_svobod
 34. Free movement of goods | Fact Sheets on the European Union, použito července 8, 2025, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/38/free-movement-of-goods>
 35. Benefits and costs of the ETS in the EU, a lesson learned for the CBAM design - European Central Bank, použito července 8, 2025, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2764~3ff8cb597b.en.pdf>
 36. Environment policy: general principles and basic framework | Fact Sheets on the European Union, použito července 8, 2025, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/71/environment-policy-general-principles-and-basic-framework>
 37. It is Time to Scrap the ETS! Civil society ... - EU Climate Action, použito července 8, 2025, https://climate.ec.europa.eu/document/download/21b45983-9be0-4321-b594-9d4642e6bc3d_en?filename=corporate_2_en.pdf
 38. EU's 'Fit for 55' is unfit and unfair - European Environmental Bureau, použito července 8, 2025, <https://eeb.org/eus-fit-for-55-is-unfit-and-unfair-ngos-say/>
 39. U-turn on EU's Emissions Trading System for road transport and buildings carries huge environmental, social and economic price tag, použito července 8, 2025, <https://carbonmarketwatch.org/2025/01/24/u-turn-on-eus-emissions-trading-system-for-road-transport-and-buildings-carries-huge-environmental-social-and-economic-price-tag/>
 40. Towards a fundamental rights-compliant European Green Deal, použito července 8, 2025, <https://fra.europa.eu/en/publication/2025/european-green-deal>
 41. EU suspends anti-greenwashing legislation as far-right influence grows - AP News, použito července 8, 2025, <https://apnews.com/article/eu-green-deal-greenwashing-farright-48ab6e435b27cfd740df8bb8d7af34f1>
 42. The European Green Deal: greenwashing compounded by deregulation (Omnibus law) or a genuine paradigm shift? - Cambridge University Press, použito července 8, 2025, <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-risk-regulation/article/european-green-deal-greenwashing-compounded-by-deregulation-omnibus-law-or-a-genuine-paradigm-shift/EAD181DF582BB92ACF6EAFD5D709CC22>
 43. The rule of law and the EU Green Deal – uneasy interactions between legal instruments and the legal systemic landscape, použito července 8, 2025, <https://erepo.uef.fi/bitstreams/d6c38dda-fd50-46ba-9141-842a958a6474/download>
 44. Non-compliance with environmental laws harms society and nature — transparency is key to closing the gap | ClientEarth, použito července 8, 2025, <https://www.clientearth.org/latest/news/non-compliance-with-environmental-laws-harms-society-and-nature/>

45. Litigation and the EU Emissions Trading Scheme | Landmark Chambers, použito července 8, 2025, https://www.landmarkchambers.co.uk/wp-content/uploads/2018/07/Litigation_and_the_EU_Emissions_Trading_Scheme_-_JPM.pdf
 46. The European Green Deal Has Failed | Compact, použito července 8, 2025, <https://www.compactmag.com/article/the-european-green-deal-has-failed/>
 47. Towards a Climate and Energy Union - The constitutional basis for a sustainable transformation - European Parliament, použito července 8, 2025, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/764399/IPOL_STU\(2024\)764399_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/764399/IPOL_STU(2024)764399_EN.pdf)
 48. ultra vires | Wex | US Law | LII / Legal Information Institute, použito července 8, 2025, https://www.law.cornell.edu/wex/ultra_vires
 49. 'Out of Bounds' – The Concept of Ultra Vires in Community Law - Lund University Publications, použito července 8, 2025, <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1556696&fileId=1564074>
-

Vladimír Šefrna, LL.M.

nezávislý mezinárodní právník

Vladimír Šefrna

Vladimír Šefrna, LL.M.

korespondenční adresa:
nám. Bořislavka 393/7
Praha 6 - Vokovice, 160 00
Česká republika

tel. +420 792 498 772
e-mail: sefrnavl@gmail.com

LinkedIn

<https://www.linkedin.com/in/sefrna/>

*Mezinárodní právník – ekonom – člen spolku **Realistická energetika a ekologie z.s.** – absolvent studijního programu „Hospodářská politika a správa“ se specializací „Politický management“ na Vysoké škole finanční a správní, a.s. a postgraduálního magisterského programu se zaměřením na „Mezinárodní právo veřejné a soukromé“. Profesionálně působil jako správce sítě a HR manažer. Ve znaleckém ústavu se podílel na vypracování znaleckých posudků v oboru „Ekonomika – ceny a odhady ve všeobecném strojírenství“. V současnosti působí jako nezávislý eGovernment konzultant.*

Realistická energetika a ekologie, z.s.

vedená pod spisovou značkou:
L 73786 vedená u Městského soudu v Praze
Identifikační číslo:
09433490

korespondenční adresa:
Plovdivská 3264/6
Praha 4 - Modřany, 143 00
Česká republika

Realistická energetika a ekologie, z.s. představuje multidisciplinární think-tank nezávislých odborníků přispívající ke kultivaci debaty a artikulaci veřejného zájmu v oblasti klimaticko-energetické politiky, který za pomoci kritické analýzy odkrývá možná úskalí navrhovaných řešení klimaticko-energetických problémů, jejich vzájemných interakcí a dalších souvislostí. Think-tank si klade za cíl vnášet do veřejné diskuse objevené interakce mezi energetikou, ekologií a ekonomikou, aby se eliminovala možnost přijímání takových opatření, která budou způsobovat další ekologické a ekonomické škody, jako se to již mnohokrát ukázalo v minulosti, kdy byla neuvážlivě přijímána nerealistická a nepropočítaná řešení, nedomyšlená do všech souvislostí, odporujících přírodním zákonům a aktuálnímu vědeckému poznání. Vytvoření protiváhy lobbistických skupin, snažících se pod rouškou boje proti klimatickým změnám prosadit řešení, bez ohledu na skutečný přínos pro životní prostředí.

LinkedIn

<https://www.linkedin.com/company/realisticka/>

Webové stránky

<https://realisticka.cz/>

Appendix A

Vyjádření právníka a ekonoma Mgr. Ing. Roberta Kotziana, Ph.D. ze dne 20. června 2025 na téma: Polský Ústavní soud prohlásil neústavnost části systému emisních povolenek EU ETS.

Mgr. Ing. Robert Kotzian, Ph.D. politik a právník na svém profilu na sociální síti X kriticky komentoval nedávné rozhodnutí polského Ústavního soudu, které zpochybnilo kompatibilitu EU ETS s polskou ústavou, a varoval před širšími dopady na Green Deal. Poukazuje, že polské rozhodnutí (případ K 10/24, projednávaný v květnu a červnu 2025) tvrdí, že EU překročila svou pravomoc při zavádění ETS, čímž údajně porušila princip přenesené moci podle čl. 5 Smlouvy o EU a čl. 8 polské Ústavy. Kotzian se ptá, zda tím není zpochybněna celá architektura evropského trhu s emisními povolenkami a Green Deal, zejména s ohledem na dopady ETS 2 (rozšíření systému na budovy a dopravu), které Polsko aktivně kritizuje jako neúnosné a nespravedlivé vůči svým obyvatelům. Zdůrazňuje, že právní kroky Polska směřují i ke Soudnímu dvoru EU Soudní dvůr Evropské unie (CJEU), který však rádius jejího zásahu posuzuje diferenciovaně – formální rámec navíc není jistě stejný jako reálný dopad na politiku EU.

Polský Ústavní soud "Trybunał Konstytucyjny" prohlásil neústavnost části systému emisních povolenek EU ETS.

Média oběhla zpráva, že polský Ústavní soud prohlásil část systému emisních povolenek diktovaného EU za neústavní.

Pokud chceme problému porozumět, musíme se podívat do Lisabonské smlouvy. Ta zhruba řečeno říká, že unijní právní předpisy v oblasti životního prostředí se (v Radě EU) schvalují většinou, ale v případě, kdy jde o zásadní předpis ovlivňující volbu energetických zdrojů ve státech, platí jednomyslnost, tj. právo veta kteréhokoli členského státu.

Lisabonská smlouva v této věci v článku 192 říká, že jednomyslnost mj. platí, když má být unijním právním předpisem zavedeno: "opatření významně ovlivňující volbu členského státu mezi různými energetickými zdroji a základní skladbu jeho zásobování energií". Dále je třeba, abychom se podívali na jeden starší rozsudek Soudního dvora EU z roku 2016 (první snímek). Tehdy se Polsko proti části systému emisních povolenek (ETS) bránilo poprvé. Namítalo, že jeden z právních předpisů tvořících ETS měl být přijat jednomyslně, ale byl přijat většinou. Tím pádem byl přijat protiprávně a je třeba jej zrušit.

Soudní dvůr EU tehdy žalobu Polska zamítnul. Volnějším jazykem bych, s ohledem na argumentaci dvora, obav napsal, že s Polskou žalobou vytřel podlahu. Klíčové je, že Soudní dvůr EU si tehdy k citovanému ustanovení článku 192 přimyslel slova "primárním (prvotním) cílem sledovaným".

Ted' pozor: Soudní dvůr EU tím svévolně význam článku 192 posunul tak, že k němu přidal další podmínku. Kromě toho, že k jednomyslnosti musí být splněna podmínka (stručně řečeno) významného dopadu návrhu předpisu na energetický mix, musí být podle Soudního dvora EU splněna ještě podmínka, že pro právo tvůrce (orgány EU) to byl tento dopad hlavní důvod, proč takový předpis schvalují... ..a pak už Soudní dvůr EU vyargumentoval, že primárním úmyslem unijního právo tvůrce nebylo, aby napadeným předpisem ovlivňoval možnosti členských států volit mezi energetickými zdroji. Detail totiž leží v tom, že Polsko tehdy napadlo ne hlavní předpis upravující povolenky, ale předpis, kterým byl systém ETS, tedy systém povolenek, opraven. Přestože vliv i tohoto opravujícího předpisu na národní energetické politiky je zásadní, Soudní dvůr v podstatě napsal, že orgány EU tímto předpisem nechtěly ovlivňovat národní energetické politiky, ale jen opravit to, co předtím samy pokazily, tj. systém ETS. No a protože si Soudní dvůr EU přimyslel onu podmínku, o které píšu výše, tak vlastně tento opravující předpis nemusel být schválen jednomyslně, protože ji nenaplnoval. No a takto s námi a našimi demokraciemi EU zachází... Bez komentáře.

Nyní skupina polských poslanců namítala před polským Ústavním soudem, že s touto další podmínkou omezující použití jednomyslnosti pro unijní předpisy s dopadem na energetiku Polsko v ratifikačním procesu Lisabonské smlouvy nesouhlasilo. No a polský Ústavní soud jim v tom dal za pravdu (druhý snímek).

Co z toho plyne?

- 1] Že Polsko se nejspíš vyhne emisním povolenkám a tedy zdražování.
- 2] Že Polsko se nebojí a umí ukázat ramena. A hlavně, že se proti unijní buzeraci lze a má smysl bránit.
- 3] Že stejnou argumentaci by bylo možné použít před českým Ústavním soudem. Doufám, že se k tomu zákonodárci odhodlají.

61 V podstatě se jedná o dílčí zásah normotvůrce s cílem napravit strukturální slabinu systému ETS, která by mohla bránit tomu, aby tento systém poskytoval nezbytný signál pro investice vedoucí k nákladově efektivnímu snižování emisí CO² a byl podnětem k nízkouhlíkovým inovacím, přispívajícím k boji proti změně klimatu.

Tato slova v čl. 192 SFEU prostě nejsou ↘

62 S ohledem na výše uvedené z posouzení cíle a obsahu napadeného rozhodnutí nevyplývá, že prvotním cílem sledovaným tímto rozhodnutím je významně ovlivnit volbu členského státu mezi různými energetickými zdroji a základní skladbu jeho zásobování energií, takže by volba čl. 192 odst. 1 SFEU jako právního základu tohoto rozhodnutí byla chybná, s ohledem na právní základ nabízený článkem 192 odst. 2 prvním pododstavcem písm. c) SFEU.

Tím lze si tato slova soudní dvůr přimyslet, zůžil okruh případů, kdy je nutná jednomyslnost.

63 Pokud jde o argument Polské republiky, že hlavním cílem napadeného rozhodnutí je ve skutečnosti změna skladby zdrojů energie členských států zvýšením cen povolenek, je třeba uvést, že jak vyplývá z ustanovení i ze systematiky směrnice 2003/87, systém ETS byl koncipován jako kvantitativní nástroj, v němž je vydáno předem stanovené množství povolenek na emise pro dosažení požadovaného environmentálního cíle, kterým je podle článku 1 této směrnice „podpořit snižování emisí skleníkových plynů způsobem efektivním z hlediska nákladů a ekonomicky účinným“. Je třeba rovněž zdůraznit, že tento systém nezasahuje přímo s cílem stanovit cenu povolenek, neboť tato cena je výlučně určována tržními silami, zejména na základě vzácnosti povolenek ve spojení s pružností plynoucí z možností jejich obchodování. Cenový signál takto vytvořený na unijní úrovni má mít vliv na operativní a strategická rozhodnutí investorů.

(první snímek)

Tím pádem napadená norma vytvořená SDEU – která omezuje použití legislativního postupu, v němž mají členské státy z důvodu požadavku jednomyslnosti Rady možnost samostatně blokovat akty odvozeného práva – nebyla předmětem ratifikačního postupu ze strany Polské republiky. Jinými slovy, vytvoření kontrolované normy omezující použití zvláštního legislativního postupu se uskutečnilo bez ohledu na svrchovanou vůli členského státu. Soudní dvůr znovu připomněl, že předmětem souhlasu s tím, aby se Polská republika stala vázána smlouvami EU, vyjádřeného v ratifikačním postupu, byl konkrétní obsah ustanovení o pravomocích, včetně článků 191 a 192 SFEU. Napadená norma není v žádném případě slučitelná s původním zněním smluv, a tudíž ani s obsahem souhlasu s ratifikací. Podle názoru Soudního dvora by takové omezení použití zvláštního legislativního postupu vyžadovalo příslušnou změnu smluv podléhajících ratifikaci členskými státy. Za absolutně nepřijatelné bylo třeba považovat „dodatečné vytvoření“ nové podmínky SDEU, která nevyplývá z textu smlouvy a která vedla k omezení možnosti použití zvláštního legislativního postupu za účelem přijetí daného opatření směřujícího k dosažení environmentálních cílů.

(druhý snímek)

Literatura

Kotzian, R. @RobertKotzian dne 18. června 2025. Polský Ústavní soud prohlásil neústavnost části systému emisních povolenek. [Tweet] ze sociální sítě X. Dostupné z: <https://x.com/RobertKotzian/status/1935089238875238758> [cit. 9. 7. 2025].

Appendix B

Rozhodnutí polského Ústavního soudu. Referenční číslo spisu K 10/24 ze dne 10. června 2025.

Rozhodnutí polského Ústavního soudu.

Utváření výběru zdroje energie členskými státy a obecné struktury dodávek energie Polské republiky Evropskou unií a jejími pravomocnými orgány.

Referenční číslo spisu K 10/24

ROZSUDEK

JMÉNEM POLSKÉ REPUBLIKY

Varšava, 10. června 2025

Ústavní soud ve složení:

Andrzej Zielenacki – předseda

Krystyna Pawłowicz

Stanisław Piotrowicz

Bogdan Świączkowski – zpravodaj

Jarosław Wyrembak,

sekretářka: Agnieszka Krawczyk,

po projednání, za účasti žalobce, na jednání konaném ve dnech 20. a 27. května a 10. června 2025, žádosti skupiny poslanců o posouzení slučitelnosti:

1) článku 191 odst. 1 [ve spojení] s článkem 192 Smlouvy o fungování Evropské unie (Úř. věst. 2004, č. 90, položka 864/2) ve spojení se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o zavedení systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů v Unii a o změně směrnice Rady 96/61/ES (Úř. věst. 2003 L 275, s. 32):

a) v rozsahu, v jakém umožňuje Evropské unii a jejím orgánům při sledování cílů v oblasti životního prostředí, zejména těch, které se týkají ochrany klimatu, utvářet povinnosti členského státu způsobem, který je v rozporu s cíli a úkoly suverénního státu; „demokratický, s čl. 1, čl. 2, čl. 5 a čl. 90 odst. 1 ve spojení s čl. 4 odst. 1 Ústavy Polské republiky;

b) v rozsahu, v jakém vyžaduje, aby se hospodářské subjekty z energetického a energeticky náročného odvětví účastnily Evropského systému obchodování s emisemi a vykonávaly hospodářské činnosti s ohledem na tento systém, s čl. 22 ve spojení s čl. 20 a ve spojení s čl. 31 odst. 3 Ústavy Polské republiky“;

2) „Článek 192 odst. 1 [ve spojení] s článkem 192 odst. 2 písm. c) Smlouvy uvedené v bodě 1], pokud požadavek jednomyslnosti v Radě omezuje přijímání opatření, jejichž jediným zamýšleným primárním výsledkem – vyplývajícím z účelu nebo obsahu těchto opatření – je podstatně ovlivnit volbu Polské republiky mezi různými zdroji energie a celkovou strukturu dodávek energie do Polské republiky, s článkem 2, článkem 7, článkem 8 odst. 1, článkem 90 odst. 1 ve spojení s článkem 4 odst. 1 Ústavy Polské republiky“, rozhoduje:

Článek 192 odst. 1 ve spojení s článkem 192 odst. 2 písm. c) Smlouvy o fungování Evropské unie (Sbírka zákonů z roku 2004, č. 90, položka 864/2, ve znění pozdějších předpisů), chápaný tak, že požadavek

jednomyslnosti v Radě omezuje přijímání opatření, jejichž jediným zamýšleným výsledkem – vyplývajícím z účelu nebo obsahu těchto opatření – je podstatné ovlivnění volby Polské republiky mezi různými zdroji energie a celkové struktury dodávek energie do Polské republiky, je v rozporu s článkem 2, článkem 7, článkem 8 odst. 1, článkem 90 odst. 1 ve spojení s článkem 4 odst. 1 Ústavy Polské republiky.

Dále rozhoduje:
ve zbývajících částech řízení zastavit.

Rozhodnutí bylo učiněno většinou hlasů.

Andrzej Zielenacki
Krystyna Pawłowicz
Stanisław Piotrowicz
Bogdan Świączkowski
Jarosław Wyrembak

Literatura

Kształtowanie przez Unię Europejską i jej organy kompetencji do wyboru przez państwo członkowskie źródeł energii i ogólnej struktury zaopatrzenia Rzeczypospolitej Polskiej w energię. Sygn. K 10/24, Trybunał Konstytucyjny Rzeczypospolitej Polskiej, Rozprawa dne 10. 6. 2025. Trybunał.gov.pl [online].

Dostupné z: <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/wokanda/art/ksztaltowanie-przez-unie-europejska-i-jej-organy-kompetencji-d-o-wyboru-przez-panstwo-czlonkowskie-zrodla-energii-i-ogolnej-struktury-zaopatrzenia-rzeczypolsk>[cit. 9. 7. 2025].

Appendix C

Ústava Polské republiky - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, vybrané články polské Ústavy.

Ústava Polské republiky - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.

© Kancelaria sejmu p. 2/56

2015-01-07

K o n s t y t u c j a
R z e c z y p o s p o l i t e j p o l s k i e j
2. dubna 1997

Kvůli existenci a budoucnosti naší vlasti,

Po zotavení v roce 1989 možnost suverénního a demokratického stojící na jejím osudu,

My, polský národ - všichni občané Polské republiky, Oba věřící v Boha což je zdroj pravdy, spravedlnosti, dobré a krásné, a nesdílet tuto víru, a tyto univerzální hodnoty odvozené z jiných zdrojů, rovné v právech a povinnostech vůči společnému dobru - Polsko, vděčný našim předkům za jejich práci, za boj o nezávislost okupovaný s obrovskými oběťmi, pro kulturu zakořeněnou v křesťanu dědictví národa a univerzálních hodnot, s odkazem na nejlepší tradice první a druhé polské republiky, povinen zprostředkovat všechno cenné budoucím generacím od více než tisíc let úspěchů, spojené poutami komunity s našimi krajany rozptýlenými po celém světě, Vědom si potřeby spolupráce se všemi zeměmi pro dobro rodiny a člověka, Vzpomínka na hořké zkušenosti z doby, kdy základní svobody a práva muž byl zlomen v naší vlasti, Přeje si navždy zaručit občanská práva a činy veřejné instituce k zajištění spolehlivosti a efektivity, ve smyslu odpovědnosti před Bohem nebo před vaším vlastním svědomím, Zřídíme ústavu Polské republiky jako základní práva pro prezidenta svatého pro úctu ke svobodě a spravedlnosti, spolupráci úřady, sociální dialog a na principu posilování pomocného Občanské síly a jejich komunity. Všichni, kdo pro dobro třetí polské republiky této ústavy Budou používat Říkáme to, že to dělají, staráme se o zachování inherentní důstojnosti muž, jeho práva na svobodu a povinnost solidarity s ostatními, a měli úctu k těmto principům pro nepohozený základ Polské republiky.

Čl. 2.

Polská republika je demokratický právní stát, realizace principů sociální spravedlnosti.

Čl. 4.

1. Vrchnostenská moc v Polské republice patří národu.
2. Národ vykonává moc jeho zástupců nebo přímo.

Čl. 7.

Orgány veřejné pravomoci fungují na základě a v rámci právnických limitů.

Čl. 8.

1. Ústava je nejvyšší zákon Polské republiky.
2. Ustanovení Ústavy se vztahují přímo, ledaže by ústava stanovila jinak.

Čl. 90.

1. Polsko může na základě mezinárodní dohody delegovat mezinárodní organizaci nebo mezinárodní orgán kompetence orgánů veřejné moci v určitých záležitostech.
2. Ratifikace mezinárodní dohody, o které projev uvedený v odstavci 1 je přijímán Sejmem většinou 2/3 hlasů za přítomnosti nejméně poloviny zákonodárného počtu poslanců a Senátu 2/3 hlasy v přítomnosti nejméně poloviny zákonodárného počtu senátorů.
3. Souhlas s ratifikací této dohody může být přijat v referendum podle článku 125.
4. Rozhodnutí o volbě ratifikačního režimu musí být přijato Sejmem s absolutní většinou hlasů v přítomnosti nejméně poloviny počtu poslanců.

Literatura

Konstytucje Rzeczypospolitej Polskiej. Text sjednocený k 2. dubnu 1997. *Dz.U. 1997 č. 78, položka 483.* ISAP – Informační systém právních předpisů (Polsko). [online].
Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970780483/U/D19970483Lj.pdf>[cit. 9. 7. 2025].

Appendix D

Smlouva o Evropské Unii, vybrané články SEU.

Smlouva o Evropské Unii.
(konsolidované znění)

Článek 5

(bývalý článek 5 Smlouvy o ES)

1. Vymezení pravomocí Unie se řídí zásadou svěřených pravomocí. Výkon těchto pravomocí se řídí zásadami subsidiarity a proporcionality.
2. Podle zásady svěřených pravomocí jedná Unie pouze v mezích pravomocí svěřených jí ve Smlouvách členskými státy pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách. Pravomoci, které nejsou Smlouvami Unii svěřeny, náležejí členským státům.
3. Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomocí, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni

ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie.

Orgány Unie uplatňují zásadu subsidiarity v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality. Vnitrostátní parlamenty dbají na dodržování zásady subsidiarity v souladu s postupem uvedeným v tomto protokolu.

4. Podle zásady proporcionality nepřekročí obsah ani forma činnosti Unie rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů Smluv.

Orgány Unie uplatňují zásadu proporcionality v souladu s Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality.

Literatura

Smlouva o Evropské unii - konsolidované znění. Text sjednocený k 26. říjnu 2012. *Úřední věstník Evropské unie* C 326/17, 26. 10. 2012.

EUR-Lex [online].

Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF

[cit. 9. 7. 2025].

Appendix E

Smlouva o fungování Evropské Unie, vybrané články SFEU.

Smlouva o fungování Evropské Unie. (Úř. věst. 2004, č. 90, položka 864/2)

Článek 191

(bývalý článek 174 Smlouvy o ES)

1. Politika Unie v oblasti životního prostředí přispívá k sledování následujících cílů:

- zachování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí,
- ochrana lidského zdraví,
- uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů,
- podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boj proti změně klimatu.

2. Politika Unie v oblasti životního prostředí je zaměřena na vysokou úroveň ochrany, přičemž přihlíží k rozdílné situaci v jednotlivých regionech Unie. Je založena na zásadách obezřetnosti a prevence, odvracení ohrožení životního prostředí především u zdroje a na zásadě „znečišťovatel platí“.

V této souvislosti obsahují harmonizační opatření odpovídající požadavkům ochrany životního prostředí popřípadě ochrannou doložku, na základě které jsou členské státy zmocněny přijmout z mimoekonomických důvodů ochrany životního prostředí dočasná opatření podléhající kontrolnímu procesu Unie.

3. Při přípravě politiky v oblasti životního prostředí přihlédne Unie k:

- dostupným vědeckým a technickým údajům,
- podmínkám životního prostředí v různých regionech Unie,
- možnému prospěchu a nákladům plynoucím z činnosti nebo nečinnosti,
- hospodářskému a sociálnímu rozvoji Unie jako celku a vyváženému rozvoji jejích regionů.

4. V rámci svých pravomocí spolupracují Unie a členské státy se třetími zeměmi a s příslušnými mezinárodními organizacemi. Podrobnosti spolupráce Unie mohou být předmětem dohod mezi Unií a dotýčnými třetími stranami.

Předchozím pododstavcem není dotčena pravomoc členských států jednat v mezinárodních orgánech a uzavírat mezinárodní smlouvy.

Článek 192

(bývalý článek 175 Smlouvy o ES)

1. Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů rozhodnou, jakou činnost bude Unie vyvíjet, aby bylo dosaženo cílů uvedených v článku 191.

2. Odchylně od rozhodovacího postupu stanoveného v odstavci 1 a aniž je dotčen článek 114, přijme Rada zvláštním legislativním postupem a po konzultaci s Evropským parlamentem, Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů jednomyslně:

a) předpisy především fiskální povahy;

b) opatření týkající se:

— územního plánování,

— hospodaření s vodními zdroji nebo týkající se přímo nebo nepřímo dostupnosti vodních zdrojů,

— využívání půdy, s výjimkou hospodaření s odpady;

c) opatření významně ovlivňující volbu členského státu mezi různými energetickými zdroji a základní skladbu jeho zásobování energií.

Rada může na návrh Komise jednomyslně po konzultaci s Evropským parlamentem, Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů rozhodnout o použití řádného legislativního postupu na oblasti uvedené v prvním pododstavci.

3. Evropský parlament a Rada přijímají řádným legislativním postupem po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů všeobecné programy činnosti, v nichž stanoví přednostní cíle, kterých má být dosaženo.

Opatření nezbytná pro provádění těchto programů se přijmou za podmínek uvedených v odstavci 1 nebo 2, podle povahy věci.

4. Aniž jsou dotčena určitá opatření Unie, členské státy financují a provádějí politiku v oblasti životního prostředí.

5. Zahrnuje-li opatření založené na ustanoveních odstavce 1 náklady považované orgány členského státu za neúměrné a aniž je dotčena zásada „znečišťovatel platí“, stanoví toto opatření přiměřená ustanovení ve formě:

— dočasné výjimky a/nebo

— finanční podpory z Fondu soudržnosti zřízeného podle článku 177.

Literatura

Smlouva o fungování Evropské unie. Konsolidované znění aktualizované roku 2016. EUR-Lex. [online].

Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:12016E/TX> [cit. 9. 7. 2025].

Appendix F

Kritická právní a ekonomická analýza dopadů Evropského zeleného údělu a systémů emisních povolenek ETS a ETS2.

Cíle Evropského Green Dealu

Evropský zelený úděl - EGD, představený v prosinci 2019, představuje ambiciózní plán Evropské unie směřující k dosažení klimatické neutrality do roku 2050, s průběžným cílem snížit čisté emise skleníkových plynů GHG o nejméně 55 % do roku 2030 ve srovnání s úrovněmi z roku 1990.¹ Tento rozsáhlý politický rámec si klade za cíl transformovat evropskou ekonomiku a společnost, zakotvit udržitelnost do jádra všech politik EU a sladit všechny sektory s klimatickými cíli.¹ Jde o více než pouhou environmentální politiku; EGD je koncipován tak, aby podpořil moderní, zdrojově efektivní a konkurenceschopnou ekonomiku, která oddělí hospodářský růst od využívání zdrojů a zajistí, že nikdo nezůstane pozadu.²

Rozsah EGD je mimořádně široký, zahrnuje osm klíčových politických oblastí, včetně klimatu, energetiky, oběhového hospodářství, nulového znečištění, ochrany přírody, zemědělství, dopravy a průmyslu.¹ Mezi klíčové legislativní iniciativy patří balíček Fit for 55, jehož účelem je zajistit splnění cíle pro rok 2030.¹ Dále sem spadají Evropský klimatický zákon, který stanovuje cíle jako právně závazné, a REPowerEU, který představuje reakci EU na energetickou krizi vyvolanou invazí Ruska na Ukrajinu a usiluje o snížení závislosti na ruských fosilních palivech a zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie.¹ Součástí jsou také směrnice týkající oběhového hospodářství, jako je právo na opravu a recyklovatelnost obalů, s cílem snížit odpad a prodloužit životnost výrobků.¹

Tato šíře a hloubka EGD naznačuje, že se nejedná pouze o doplňkovou environmentální politiku, nýbrž o zásadní reorientaci celého ekonomického a společenského modelu EU. Cíl oddělit hospodářský růst od využívání zdrojů a zajistit, že nikdo nezůstane pozadu, poukazuje na posun paradigmatu směrem k udržitelnému rozvoji jako základnímu principu, nikoli jako k okrajovému zájmu.² Tento komplexní přístup je dále podpořen zmínkami o "zelené obnově" po pandemii COVID-19 a ambici stát se "prvním klimaticky neutrálním kontinentem", což posiluje pozici EU jako globálního lídra.² Rozsáhlost EGD s sebou nese významné právní a ekonomické vzájemné závislosti a potenciál pro synergie i konflikty napříč sektory, což vyžaduje holistický analytický přístup k jeho implementaci. Zahrnuje také proaktivní průmyslovou strategii na podporu výroby "čistých technologií" v rámci EU.⁸

Rámec a legitimita systémů ETS a ETS2

Evropský systém obchodování s emisemi EU ETS, zavedený v roce 2005, představuje klíčový pilíř klimatické a energetické politiky EU a je největším nadnárodním systémem *cap-and-trade* na světě.⁹ Jeho primárním cílem je snižovat emise skleníkových plynů tím, že průmyslovým znečišťovatelům ukládá právně závaznou povinnost nakupovat povolenky EUA za každou tunu emitovaného CO₂.⁹ Základním právním aktem je Směrnice 2003/87/EC, která byla v průběhu let mnohokrát novelizována, zejména v rámci balíčku Fit for 55, s cílem zvýšit ambice a efektivitu systému.⁶ Nedodržení povinnosti odevzdat povolenky včas vede k finančním sankcím, což motivuje k odpovědné účasti v systému.⁹

Zákonný základ a vývoj EU ETS a ETS2

Systém ETS2, zavedený revizemi směrnice ETS v roce 2023 jako součást balíčku Fit for 55, rozšiřuje mechanismus *cap-and-trade* na nové sektory.¹² Konkrétně se zaměřuje na emise CO₂ ze spalování paliv v budovách, silniční dopravě a malých průmyslových odvětvích, které dosud nebyly pokryty stávajícím systémem ETS.¹⁰ ETS2 se stane plně funkčním v roce 2027, přičemž fáze monitorování a vykazování emisí začala již v roce 2025.¹⁵ Cílem ETS2 je snížit emise v těchto nově pokrytých sektorech o 42-43 % do roku 2030

oproti úrovním z roku 2005.¹⁵ Na rozdíl od ETS, kde jsou povolenky přidělovány buď zdarma, nebo dražbou, budou všechny povolenky v ETS2 draženy, a regulovanými subjekty budou dodavatelé paliv, nikoli koncoví spotřebitelé.¹⁵ Systém ETS2 bude fungovat odděleně od ETS, avšak využívá velkou část jeho infrastruktury.¹⁰

Následující tabulka porovnává klíčové mechanismy a rozsah EU ETS a ETS2:

Tabulka 1: Srovnání mechanismů a rozsahu EU ETS a ETS2

Kategorie	EU ETS	EU ETS2
Rok zavedení	2005	2027 (monitorování od 2025)
Základní právní akt	Směrnice 2003/87/EC	Směrnice 2023/959 (novelizující Směrnici 2003/87/EC)
Pokryté sektory	Energetika, průmysl (velké instalace), vnitrostátní a námořní doprava (od 2024)	Budovy, silniční doprava, malý průmysl
Regulované subjekty	Provozovatelé zařízení	Dodavatelé paliv
Mechanismy přidělování povolenek	Aukce / Bezplatné přidělování	Pouze aukce
Cíl snížení emisí (do 2030)	-61% oproti 2005 (navrženo Fit for 55)	-42-43% oproti 2005
Zahájení plného provozu	Plně funkční	2027 (možný odklad na 2028)
Mechanismus stability trhu (MSR)	Ano	Ano (s cenovým stropem €45 v počátečních letech)
Sociální doprovodný mechanismus	Ne (ale financuje Just Transition Mechanism)	Ano (Social Climate Fund)

Rozsáhlost a neustálé revize legislativních nástrojů, jako jsou balíček Fit for 55, REPowerEU, právo na opravu a zákon o obnově přírody¹, vytvářejí značnou administrativní a právní komplexitu. Zprávy, jako je Draghiho zpráva a Budapešťská deklarace, již vyjádřily obavy z "nadměrné regulační a administrativní zátěže", která by mohla podkopávat konkurenceschopnost.⁵ Tato situace naznačuje potenciální kompromis mezi ambiciózními klimatickými cíli a praktickou kapacitou pro efektivní a koherentní implementaci napříč různými národními právními systémy. Detailní časový plán pro implementaci ETS2, s přípravnými fázemi, monitorovacími a vykazovacími požadavky začínajícími roky před plným provozem¹⁵, tuto komplexitu dále podtrhuje. Důsledkem této složitosti mohou být problémy s implementací, právní nejistota pro podniky a potenciální nekonzistentní uplatňování napříč členskými státy, což by mohlo bránit celkové účinnosti EGD. Zároveň to vyvolává otázky ohledně administrativní kapacity EU řídit tak rozsáhlý a vyvíjející se právní rámec.

Integrace s mezinárodním právem a závazky

EU ETS byl původně navržen tak, aby pomohl EU a členským státům plnit závazky Kjótského protokolu.¹⁰ Později byly do EU ETS integrovány mechanismy Kjótského protokolu, jako jsou projekty Joint Implementation - JI a Clean Development Mechanism - CDM, což posílilo jeho propojení s mezinárodním rámcem.¹⁰ Celý Evropský zelený úděl, včetně systémů ETS a ETS2, je v souladu s Pařížskou dohodou a dlouhodobými cíli klimatické neutrality do roku 2050.⁷ Tato integrace podtrhuje globální závazek EU v boji proti změně klimatu a její snahu o harmonizaci domácích politik s mezinárodními dohodami.

Výzvy v oblasti základních práv a spravedlivé transformace

Zprávy, například od Agentury EU pro základní práva FRA, poukazují na „relativní absenci základních práv v klimatické politice EU“ a zdůrazňují potřebu jejich systematické integrace.⁴ Ačkoli EGD výslovně zdůrazňuje princip „nikdo nezůstane pozadu“ a „spravedlivou transformaci“², existují značné obavy, že ETS2 by mohl neúměrně dopadnout na nízkopříjmové domácnosti a zhoršit energetickou chudobu.²³

Právní rámec se snaží vyvážit ekonomickou efektivitu uhlíkového oceňování se sociální spravedlností. Tržní mechanismy, ačkoli jsou efektivní při oceňování externalit, jsou ze své podstaty slepé vůči distribučním

dopadům. Zřízení Sociálního klimatického fondu - SCF je právním a finančním nástrojem navrženým k zmírnění tohoto inherentního selhání trhu v oblasti sociální rovnosti.²⁵ Skutečnost, že adekvátnost SCF je zpochybňována²³, poukazuje na potenciální strukturální mezeru ve schopnosti právního rámce plně sladit tyto protichůdné cíle. Debata o přímé podpoře příjmů versus podpoře investic v rámci SCF²⁵ dále ilustruje toto napětí. Právní legitimita EGD a systémů ETS a ETS2 závisí nejen na jejich environmentální účinnosti, ale také na jejich vnímané spravedlnosti a dodržování základních práv, zejména práva na cenově dostupnou energii.²⁶ Nedostatečné řešení sociálních dopadů by mohlo podkopat veřejnou podporu a vyvolat politický odpor, což by potenciálně vedlo ke zpoždění nebo zrušení klimatických politik.²¹

Otázky kompetence a implementace v členských státech

Směrnice ETS poskytuje členským státům flexibilitu při výběru prostředků k dosažení stanovených cílů, což zajišťuje harmonizaci celkového cíle a zároveň umožňuje národní implementační variace.⁹ Úspěšná implementace EGD je silně závislá na ambiciózních a transparentních národních energetických a klimatických plánech NECP členských států a na prosazování dodržování legislativy vyžadující veřejné konzultace.³¹ Existuje také výzva k posunu od jednomyslnosti k hlasování kvalifikovanou většinou v sociální politice, což by mohlo urychlit implementaci a posílit koherenci politik napříč EU.³¹ Některé členské státy již poskytují kompenzace energeticky náročným firmám za nepřímé náklady na uhlík, což může mít vliv na efektivitu cenových signálů a zároveň zmírnit riziko úniku uhlíku.¹⁴

Ekonomická analýza: Dopady a efektivita uhlíkového oceňování

Systémy EU ETS a ETS2 jsou založeny na principu *cap-and-trade*, který stanovuje maximální limit *cap* pro celkové emise skleníkových plynů a umožňuje společnostem obchodovat s povolenkami.¹⁰ Předpokládá se, že tento tržní mechanismus efektivně snižuje emise tím, že zvyšuje náklady na znečišťování a podněcuje investice do dekarbonizačních technologií.⁹ Cílem je, aby cena povolenek byla dostatečně vysoká k motivaci k investicím do snižování emisí.⁹

Mechanismus *cap-and-trade* a jeho role v dekarbonizaci

V rámci systému *cap-and-trade* je stanoven strop na celkové emise a povolenky EUA, kde jedna povolenka odpovídá jedné tuně CO₂.¹⁰ Cena uhlíku je určena tržními mechanismy nabídky a poptávky.⁹ Vyšší ceny uhlíku signalizují potřebu investic do dekarbonizace a motivují průmysl k přechodu na čistší technologie.⁹ Studie ukazují, že EU ETS úspěšně snížil emise CO₂, a to i v období, kdy byly ceny povolenek relativně nízké.¹⁰ Novější studie kvantifikují snížení emisí v rozmezí 7–10 % a poukazují na další přínosy, jako je snížení atmosférických úrovní znečišťujících látek, včetně oxidu siřičitého, jemných částic a oxidů dusíku.¹⁰ ETS2 si klade za cíl snížit emise v nově pokrytých sektorech o 42–43 % do roku 2030 oproti úrovni z roku 2005.¹⁵

Dopady na konkurenceschopnost průmyslu a riziko úniku uhlíku včetně CBAM

Zvýšené náklady na emise mohou ovlivnit konkurenceschopnost energeticky náročných odvětví a vést k takzvanému „úniku uhlíku“ – riziku, že společnosti přesunou uhlíkově intenzivní výrobu do zemí s méně přísnými klimatickými politikami.⁶ EU ETS umožňuje členským státům kompenzovat elektřinou náročné firmy za nepřímé náklady na uhlík (náklady promítnuté do cen elektřiny), aby se zmínilo riziko úniku uhlíku.¹⁴ Tato kompenzační opatření však mohou paradoxně kompromitovat efektivní cenové signály pro dekarbonizaci průmyslové výroby a spotřeby, což může vést k „perverznímu produkčnímu stimulu“, kdy kompenzované firmy zvýšily produkci a spotřebu elektřiny bez významného vlivu na energetickou náročnost.³²

Mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích CBAM je nástroj EU, který má zabránit úniku uhlíku tím, že uvalí „spravedlivou cenu“ na uhlík emitovaný během výroby uhlíkově náročného zboží dováženého do EU.⁶ CBAM se bude plně uplatňovat od roku 2026, s přechodnou fází od roku 2023 do roku 2025, a je sladěn s postupným ukončováním bezplatných povolenek v rámci EU ETS.³³ Komise také plánuje zavést nová opatření

pro zmírnění rizika úniku uhlíku pro exportéry zboží vyrobeného v EU v sektorech CBAM, přičemž návrh se očekává do konce roku 2025.³⁴ Tato komplexní interakce mezi uhlíkovým oceňováním, konkurenceschopností a globálními tržními silami ukazuje, že snahy o zmírnění úniku uhlíku mohou paradoxně oslabit primární ekonomický signál pro dekarbonizaci. CBAM, ačkoli řeší únik uhlíku u dovozů, stále ponechává výzvu pro vývozy z EU, což vyžaduje další opatření. Zavedení „Evropského fondu konkurenceschopnosti“ a revidovaná pravidla státní podpory⁸ naznačují posun k více intervenční průmyslové politice, která přesahuje čistě tržní mechanismy s cílem zajistit výrobu „čistých technologií v Evropě“. To naznačuje posun od čistě ekonomického paradigmatu efektivity k takovému, které zahrnuje strategický průmyslový rozvoj a geopolitické úvahy.

Vliv na ceny energií, inflaci a domácnosti

ETS2, který se zaměřuje na paliva v budovách a silniční dopravě, pravděpodobně povede k vyšším účtům za energie a vyšším cenám paliv pro koncové spotřebitele, protože dodavatelé paliv budou náklady na povolenky přenášet.¹⁶ Odhaduje se, že ETS2 by mohl zvýšit cenu nafty o přibližně 14 centů na litr v roce 2027, s nárůstem, který by mohl dosáhnout 54 centů na litr do roku 2031.¹⁸ Roční náklady na vytápění by se mohly zvýšit o 162–350 EUR.²⁷ Celkové průměrné roční účty za energii pro domácnosti by se mohly zvýšit o 319 až 489 EUR.²⁸ Evropská centrální banka - ECB očekává, že ETS2 by mohl zvýšit inflaci v eurozóně o 0–0,4 procentního bodu v roce 2027.²⁸

Dopad bude nejvíce pocíťován nízkopříjmovými domácnostmi a domácnostmi ve venkovských oblastech, které vynakládají větší podíl příjmů na energii a mají omezené možnosti veřejné dopravy.²⁸ Možnost odložení startu ETS2 na rok 2028 v případě výjimečně vysokých cen plynu nebo ropy v roce 2026 ukazuje na citlivost politiky na ekonomické podmínky a potřebu zmírnit okamžité sociální dopady.¹⁶

Adekvátnost a fungování Sociálního klimatického fondu - SCF

Sociální klimatický fond - SCF byl zřízen s cílem zmírnit sociální a ekonomické dopady vyplývající z ETS2, zejména pro zranitelné skupiny, jako jsou domácnosti v energetické nebo dopravní chudobě.¹⁷ Fond bude financován z příjmů z aukcí povolenek ETS2 a 50 milionů povolenek z existujícího EU ETS, spolu s povinným 25% příspěvkem členských států. Celkově by měl mobilizovat nejméně 86,7 miliardy EUR veřejných prostředků v období 2026–2032.²⁵

SCF má podporovat strukturální opatření a investice do energetické účinnosti budov, čistého vytápění a chlazení, integrace obnovitelné energie a řešení mobility s nízkými emisemi.²⁵ Může také poskytovat dočasnou přímou podporu příjmů.²⁵ Existují však obavy, že SCF nemusí být dostatečný, zejména pokud ceny uhlíku porostou, protože jeho rozpočet je pevně stanoven a jeho podíl na celkových příjmech z aukcí by klesal.²⁴

Experti doporučují, aby SCF nebyl fixní částkou, ale spíše specifickým a dostatečným podílem z příjmů z aukcí, aby bylo zajištěno dostatečné financování i při rostoucích cenách uhlíku.³⁰ Kritika se týká také nedostatku explicitního propojení mezi sociálními a zelenými cíli v národních plánech členských států.³⁷

Následující tabulka shrnuje ekonomické a sociální dopady ETS2 a navržená zmírňující opatření:

Tabulka 2: Ekonomické a sociální dopady ETS2 a Zmírňující Opatření

Kategorie	Popis
Předpokládaný dopad na domácnosti	Vyšší účty za energii a paliva
Odhadované zvýšení nákladů (palivo/rok)	Zvýšení ceny nafty (2027: 14 centů/l, 2031: 54 centů/l); Roční náklady na vytápění (162-350 EUR); Celkové roční náklady na energii (319-489 EUR)
Odhadovaný inflační dopad	Zvýšení inflace v eurozóně (0-0.4 p.b. v 2027)

Zranitelné skupiny	Nízkopříjmové domácnosti, domácnosti v energetické/dopravní chudobě, venkovské oblasti
Zmírňující mechanismus	Sociální klimatický fond SCF
Financování SCF (rozpočet)	86.7 miliardy EUR (2026-2032) z aukcí ETS2 a příspěvků členských států
Typy podporovaných opatření	Strukturální opatření (renovace budov, čisté vytápění, obnovitelné zdroje, nízkoe emisní mobilita), Dočasná přímá podpora příjmů
Výzvy/Kritika	Obavy z nedostatečnosti fondu při rostoucích cenách uhlíku, potřeba flexibilního rozpočtu SCF, nedostatečná explicitní vazba na sociální cíle v NECP

Zatímco uhlíkové oceňování je obecně považováno za nejefektivnější politiku dekarbonizace ²⁷, jeho regresivní povaha (vyšší relativní zátěž pro nízkopříjmové domácnosti) ²⁷ vytváří významnou sociální výzvu. Zaměření SCF na podporu *investic* do energetické účinnosti a čistých technologií, spíše než jen na přímou kompenzaci ³⁰, naznačuje dlouhodobou strategii, která má zranitelným domácnostem umožnit snížit spotřebu energie a závislost na fosilních palivech, čímž se řeší strukturální příčiny energetické chudoby.²⁶ Nicméně diskuse o adekvátnosti SCF a jeho pevném rozpočtu ²⁴ odhaluje potenciální nesoulad mezi rozsahem ekonomické zátěže a dostupnou sociální podporou, zejména při rostoucích cenách uhlíku. Možné odložení ETS2 kvůli vysokým cenám energií ¹⁶ podtrhuje politickou citlivost a přímou souvislost mezi energetickými trhy a sociálním přijetím klimatických politik. To naznačuje, že samotná ekonomická efektivita nestačí pro politicky udržitelnou klimatickou politiku; stejně zásadní jsou robustní sociální záchranné sítě a proaktivní investiční podpora.

Synergie, kompromisy a budoucí výzvy

Implementace Evropského zeleného údělu a systémů ETS a ETS2 představuje složitou rovnováhu mezi ambiciózními klimatickými cíli, ekonomickou konkurenceschopností a sociální spravedlností. Ačkoli EGD je chválen za svou komplexnost a transformační potenciál ¹, jeho realizace čelí významným výzvám, které vyžadují kritické zhodnocení.

Syntéza právních a ekonomických trade-offů

EU se snaží o vedoucí postavení v dekarbonizaci, ale musí se vyrovnat s rizikem úniku uhlíku a zachováním konkurenceschopnosti průmyslu.¹¹ Mechanismus CBAM a státní podpora pro energeticky náročné sektory představují pokusy o řešení, ale mohou narušit cenové signály uhlíku nebo vést k „perverznímu produkčnímu stimulu“.³² Tento jev demonstruje, že kompenzační mechanismy, které mají zmírnit obavy z konkurenceschopnosti, mohou zároveň oslabovat primární dekarbonizační motivaci.

Uhlíkové oceňování je sice ekonomicky efektivním nástrojem pro snižování emisí, avšak má regresivní dopady na domácnosti, zejména ty nízkopříjmové.²⁷ Sociální klimatický fond - SCF se snaží tyto dopady zmírnit, ale jeho adekvátnost a mechanismy distribuce jsou předmětem kritiky.²³ Tato situace odhaluje napětí mezi efektivitou tržních nástrojů a potřebou zajistit spravedlivou distribuci nákladů transformace.

Rozsáhlý legislativní rámec EGD, zahrnující téměř 160 aktů, a jeho neustálé revize ⁵ vytvářejí značnou administrativní zátěž a právní nejistotu. Ačkoli cílem je stimulovat inovace a obchod s technologiemi obnovitelné energie ¹, nadměrná regulace může brzdit investice.⁵ Komise si klade za cíl zjednodušit a snížit reporting udržitelného financování, což naznačuje uznání této zátěže.⁵

Zprávy poukazují na nedostatečné začlenění základních práv do klimatické politiky EU a zdůrazňují potřebu „lidskoprávního přístupu“ k zajištění spravedlivé a inkluzivní transformace.⁴ To naznačuje, že právní rámec musí být posílen, aby plně zohledňoval sociální rozměr práva občanů v kontextu klimatických opatření.

Analýza administrativní zátěže a potřeby koherentní implementace

Složitost implementace EGD je značná, s mnoha vzájemně propojenými regulačními a finančními opatřeními.⁵ Pro úspěch je klíčová ambiciózní a transparentní povaha národních energetických a klimatických plánů NECP, stejně jako prosazování veřejných konzultací.³¹ Nedostatečná koordinace a roztříštěnost mechanismů spravedlivé transformace na úrovni EU a členských států představují významnou výzvu.³⁷ Proces monitorování a vykazování emisí pro ETS2, který začíná již v roce 2025, vyžaduje včasnou přípravu regulovaných subjektů, aby se zajistil hladký start systému.¹⁵

Potenciální rizika a příležitosti pro budoucí vývoj

Ambiciózní, právně závazný „shora dolů“ regulační přístup EU, reprezentovaný EGD a směrnicemi ETS a ETS2, stojí v kontrastu s uznávanou potřebou „zdola nahoru“ účasti veřejnosti a zapojení zúčastněných stran pro zajištění legitimacy a úspěšné implementace.²¹ Nedostatečné explicitní propojení s základními právy a nedostatek komplexních cílených politik v národních plánech představují výzvu pro tuto legitimitu zdola.

Zatímco EU stanovuje široký rámec, úspěch EGD v konečném důsledku závisí na tom, jak efektivně členské státy zapojí své občany a řeší distribuční obavy na místní úrovni. Bez skutečné podpory veřejnosti a robustního rámce „spravedlivé transformace“ čelí ambiciózní cíle EGD významným politickým a sociálním překážkám.

Mezi hlavní rizika patří:

- **Sociální odpor:** Pokud nebudou sociální dopady ETS2 adekvátně zmírněny, může to vést k veřejnému odporu a politickému tlaku na zmírnění nebo odložení politik.²¹
- **Narušení trhu:** Neadekvátní mechanismy stability trhu v ETS2 nebo nepředvídatelné ceny povolenek mohou narušit trh a odradit od investic.¹⁶
- **Zelené vymývání - Greenwashing:** Kritici se ptají, zda je EGD skutečným posunem paradigmatu, nebo jen „greenwashingem“ hospodářských politik EU.⁵
- **Geopolitické výzvy:** Energetická krize vyvolaná invazí Ruska na Ukrajinu ukázala zranitelnost EU vůči cenám fosilních paliv a zdůraznila potřebu urychlit přechod na obnovitelné zdroje.¹ Podpora nové plynové infrastruktury je vnímána jako riziková.²³
- **Politický odpor:** Vzestup populistických stran v Evropském parlamentu, které zpochybňují klimatickou politiku, představuje výzvu pro udržení vedoucího postavení EU v této oblasti.³⁸

Literatura

1. The European Green Deal (EGD), použito července 8, 2025, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2025/05/The-European-Green-Deal-Knowledge-Brief.pdf>
2. The European Green Deal, použito července 8, 2025, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
3. European Climate Law: Strengthening EU Procedural Climate Governance? | Journal of Environmental Law | Oxford Academic, použito července 8, 2025, <https://academic.oup.com/jel/article/36/1/23/7517743>
4. Towards a fundamental rights-compliant European Green Deal, použito července 8, 2025, <https://fra.europa.eu/en/publication/2025/european-green-deal>
5. The European Green Deal: greenwashing compounded by deregulation (Omnibus law) or a genuine paradigm shift? - Cambridge University Press, použito července 8, 2025, <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-risk-regulation/article/european-green-deal-greenwashing-compounded-by-deregulation-omnibus-law-or-a-genuine-paradigm-shift/EAD181DF582BB92ACF6EAFD5D709CC22>
6. European Green Deal: The “Fit for 55 Package” | Thought Leadership | Insights | Linklaters, použito července 8, 2025, <https://www.linklaters.com/insights/thought-leadership/energy/european-green-deal>
7. The New Fit For 55 Legislation and Retail Impact - Carbon Trail, použito července 8, 2025, <https://carbontrail.net/blog/fit-for-55-the-new-fit-for-55-legislation-and-retail-impact/>
8. State aid – Outlook for the European Commission's 2025-2029 Mandate | Covington Competition, použito července 8, 2025, <https://www.covcompetition.com/2025/01/state-aid-outlook-for-the-european-commissions-2025-2029-mandate/>
9. What are the rules in the EU ETS? - Homaio, použito července 8, 2025, <https://www.homaio.com/post/what-are-the-rules-in-the-eu-ets>
10. European Union Emissions Trading System - Wikipedia, použito července 8, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union_Emissions_Trading_System
11. The EU ETS and the European Green Deal – the Struggle for Compromise - OpenEdition Books, použito července 8, 2025,

- <https://books.openedition.org/pu/sl/36411>
12. EU Emission Trading Scheme (EU ETS) (Directive 2003/87/EC ..., použito července 8, 2025, https://climate-laws.org/document/eu-emission-trading-scheme-eu-ets-directive-2003-87-ec-establishing-a-scheme-for-greenhouse-gas-emission-allowance-trading-within-the-community-and-amending-council-directive-96-61-ec_2be7
 13. Directive - 2003/87 - EN - EUR-Lex, použito července 8, 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2003/87/oj/eng>
 14. Targeted Consultation of Interested sectors on the Revision of the State aid Guidelines in the context of the amended EU Emissions Trading, použito července 8, 2025, https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/91e4f276-911e-43d7-87cf-94574dbe0790_en?filename=ets_en.pdf&pfLang=pt
 15. EU ETS2 – Testing the Boundaries of Cap and Trade Systems - HFW, použito července 8, 2025, <https://www.hfw.com/insights/eu-ets2-testing-boundaries-cap-trade-systems/>
 16. ETS2: buildings, road transport and additional sectors - EU Climate Action, použito července 8, 2025, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/ets2-buildings-road-transport-and-additional-sectors_en
 17. The State of the EU ETS 2: Europe's New Carbon Market, použito července 8, 2025, <https://www.clearbluemarkets.com/knowledge-base/the-state-of-the-eu-ets-2-europes-new-carbon-market>
 18. EU ETS 2: a new chapter in the fight against climate change - GTS Logistic, použito července 8, 2025, <https://www.gtslogistic.com/en/blog-en/eu-ets-2-a-new-chapter-in-the-fight-against-climate-change>
 19. ETS2: What is it and what impact will it have on households and businesses? - Rabobank, použito července 8, 2025, <https://www.rabobank.com/knowledge/d011467712-ets2-what-is-it-and-what-impact-will-it-have-on-households-and-businesses>
 20. EU emissions trading system for buildings, road transport and additional sectors (ETS2) - European Parliament, použito července 8, 2025, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772878/EPRS_BRI\(2025\)772878_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772878/EPRS_BRI(2025)772878_EN.pdf)
 21. The case for public participation in sustainability transitions - European Environment Agency, použito července 8, 2025, <https://www.eea.europa.eu/publications/the-case-for-public-participation>
 22. From Principle to Practice: Legal Discussion on Just Transition Standards for a Sustainable Future - International Lawyers Project, použito července 8, 2025, <https://www.internationallawyersproject.org/post/from-principle-to-practice-legal-discussion-on-just-transition-standards-for-a-sustainable-future>
 23. The New Emissions Trading System's Impact on Your Energy Bills - REVOLVE, použito července 8, 2025, <https://revolve.media/interviews/the-new-emissions-trading-systems-impact-on-your-energy-bills>
 24. EU emissions trading system for buildings, road transport and additional sectors (ETS2): Status and concerns | Think Tank | European Parliament, použito července 8, 2025, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2025\)772878](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2025)772878)
 25. Social Climate Fund - European Commission, použito července 8, 2025, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/social-climate-fund_en
 26. Right to Affordable Clean Energy for all Europeans, použito července 8, 2025, https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2022/10/eapn-Right-to-Energy_EPSU-EAPN_EN-5556.pdf
 27. Making the best of the new EU Social Climate Fund - Bruegel, použito července 8, 2025, <https://www.bruegel.org/policy-brief/making-best-new-eu-social-climate-fund>
 28. ESG Economist - How will EU-ETS 2 nudge households energy bills? | ABN AMRO, použito července 8, 2025, <https://www.abnamro.com/research/en/our-research/esg-economist-how-will-eu-ets-2-nudge-households-energy-bills>
 29. Social Climate Fund - European Commission, použito července 8, 2025, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-statements/social-climate-fund_en
 30. The Social Climate Fund – Opportunities and Challenges for the buildings sector - Öko-Institut, použito července 8, 2025, https://www.oeko.de/fileadmin/oekodoc/ECF_Social_Climate_Fund.pdf
 31. Delivering a Strong European Green Deal in Stormy Times, použito července 8, 2025, <https://europeanmovement.eu/policy/delivering-a-strong-european-green-deal/>
 32. Carbon pricing, compensation and competitiveness: lessons from UK manufacturing - LSE, použito července 8, 2025, https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2024/02/working-paper-406_Basaglia-et-al-1.pdf
 33. Carbon Border Adjustment Mechanism - Taxation and Customs Union, použito července 8, 2025, https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en
 34. CBAM: Commission announces plan to mitigate carbon leakage risk for exporters, použito července 8, 2025, https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/cbam-commission-announces-plan-mitigate-carbon-leakage-risk-exporters-2025-07-03_en
 35. New paper on how higher energy prices affect EU households published, použito července 8, 2025, https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/new-paper-how-higher-energy-prices-affect-eu-households-published-2023-12-20_en
 36. C_202501597EN.000101.fmx.xml - EUR-Lex, použito července 8, 2025, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025XC01597>
 37. Just transition governance - Heinrich-Böll-Stiftung European Union, použito července 8, 2025, <https://eu.boell.org/sites/default/files/2024-11/a1-just-transition-governance-2111-c.pdf>
 38. Full article: Is it all about distribution? – Debating the Green Deal in the European Parliament - Taylor & Francis Online, použito července 8, 2025, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07036337.2025.2459874>

Appendix G

Ekonomická analýza dopadů sumptuárních daní: Historické lekce a moderní paralela s uhlíkovou daní.

Teoretické základy a ekonomické důsledky sumptuárních daní

Uhlíková daň se řadí mezi daně z oken – Window taxes či sumptuární daně – sumptuary taxes či hearth taxes pro konkrétní historické typy. V českém prostředí se můžeme setkat s termínem zbytnostní daně. Tyto daně byly historicky zaváděny buď za účelem získání příjmů do státní pokladny, nebo jako nástroj sociální regulace s cílem omezit spotřebu určitých statků považovaných za morálně závadné. Sumptuární daň, známá též jako „daň z hříchu“ nebo „daň z neřestí“, představuje specifickou spotřební daň *excise tax* uvalenou na zboží či aktivity, které jsou vnímány jako škodlivé pro společnost a jednotlivce, například alkohol, tabák, drogy, cukrovinky, slazené nápoje, rychlé občerstvení, hazardní hry, vaping, konopí (kde je legální pro rekreační použití) a pornografie.¹ Na rozdíl od Pigouovských daní, které jsou navrženy tak, aby kompenzovaly škody způsobené společností těmito statky, sumptuární daně zvyšují cenu ve snaze snížit jejich spotřebu.² Zatímco historicky byly tyto daně primárně motivovány morálními důvody, v současnosti jsou často racionalizovány jako nástroj pro internalizaci negativních vedlejších účinků, neboli externalit, na spotřebitele a společnost.³ Tento posun v odůvodnění, od prosté morální preskripce k sofistikovanějšímu, byť často kontroverznímu, nástroji veřejných financí, je klíčový pro pochopení jejich přetrvávajícího výskytu v moderní fiskální politice, a to i přes jejich prokázaná historická selhání.

Tyto daně měly charakter regresivní daně *regressive tax*, což znamená, že jejich ekonomická zátěž nepřiměřeně dopadala na chudší vrstvy, a zároveň fungovaly jako diskriminační daňové nástroje. Regresivní daň je definována jako daň, která odebírá větší procento příjmu od nízkopříjmových skupin než od vysokopříjmových skupin.⁵ Spotřební daně, do nichž sumptuární daně spadají, jsou často regresivní, protože domácnosti s nižšími příjmy obvykle spotřebovávají větší podíl svých příjmů než domácnosti s vyššími příjmy. Navíc, v některých případech, nízkopříjmové domácnosti spotřebovávají zboží, které čelí vyšším úrovním zdanění. Například, analýza z roku 2016 ukázala, že domácnosti v nejnižší pětině příjmového rozdělení čelily průměrně federální spotřební dani devětkrát vyšší než domácnosti v horním 1 %.⁶ To, že regresivita není náhodným vedlejším efektem, ale inherentní vlastností těchto daní, je dáno socioekonomickými realitami, kde spotřební vzorce nízkopříjmových skupin, větší podíl příjmu na spotřebu, vyšší pravděpodobnost užívání specifických zdaněných statků, jako je nikotin, systematicky zesilují tuto regresivitu.

Daň z oken, zavedená například v Anglii v roce 1696, je klasifikována jako daň z nemovitostí s prvky spotřební daně, jelikož cíleně penalizovala viditelný znak „bohatství“, tedy počet oken, indikující větší dům. Ekonomové ji dnes řadí mezi neracionální daně kvůli negativním externalitám, neboť vedla k zazdívání oken, zhoršení životních podmínek a obcházení prostřednictvím architektonických úprav. Podobné daně, například daň z cihel či daň z komínů, jsou v literatuře označovány jako maligní fiskální politika (Kiser & Kane, 2001) nebo fiskální represe, neboť sloužily primárně k rychlému výběru peněz bez ohledu na sociální důsledky. Moderním ekvivalentem jsou režijní daně *nuisance taxes* na specifické statky, například daň z hazardu, které stát využívá k morální regulaci, ale kritizují se pro regresivitu a nízkou fiskální efektivitu (Sandmo, 2005).⁷ Zavedení daně na trh snižuje prodávané množství, což vede ke ztrátě ekonomické efektivnosti a ekonomického přebytku, jevu známému jako mrtvá váha.⁹

Daně zvyšují výrobní náklady a snižují poptávku, což vede k neefektivní alokaci zdrojů.⁹ Sumptuární daně často vedou k nelegální výrobě, pašování a/nebo přímé krádeži zdaněných produktů, někdy pro osobní spotřebu, ale často pro prodej na černém trhu.² Kritici tvrdí, že tyto daně jsou regresivní a diskriminují nižší třídy.² Behaviorální ekonomie ukazuje, že lidé jsou více motivováni snižovat daňové ztráty než zvyšovat zisky, což ovlivňuje jejich daňové chování.¹² Daňové úniky jsou nelegální, zatímco vyhýbání se daním je striktně řečeno legální, ale často v rozporu se záměrem zákona a úmyslem zákonodárce.¹³ Koncept maligní fiskální politiky a fiskální represe, ačkoliv Kiser & Kane (2001) v dostupných zdrojích explicitně nedefinují "maligní

fiskální politiku"¹⁴, naznačuje, že jde o politiky, které upřednostňují rychlý výběr příjmů bez ohledu na širší sociální a ekonomické důsledky. Fiskální represe, často zaměňovaná s finanční represí, zahrnuje politiky, které vedou k tomu, že střadatelé dosahují výnosů pod úrovní inflace, což umožňuje bankám poskytovat levné úvěry společností a vládám, čímž se snižuje břemeno splátek.¹⁸ Tento mechanismus může fungovat jako forma "skryté daně", která odměňuje dlužníky a trestá střadatele, zejména důchodce, neboť jejich investice již nebudou generovat očekávaný výnos.¹⁸ Nucení bank držet vládní dluhopisy snižuje celkové investice v národní ekonomice a vede k efektu vytěsňování *crowding-out*, snižujícímu agregátní výstup.¹⁹ Tato synergie mezi špatným designem daně, tržními distorzemi a lidským chováním vede k tomu, že sumptuární daně nejenže selhávají ve svých primárních cílech, ale vytvářejí i závažné negativní externality a podkopávají širší ekonomickou stabilitu.

Historické příklady sumptuárních daní a jejich negativní následky

Historie je plná příkladů sumptuárních daní, které, ačkoliv byly zavedeny s různými cíli – od získávání příjmů po morální regulaci – často vedly k nezamýšleným negativním důsledkům a ekonomickým distorzím. Následující přehled podrobně rozebírá některé z nejvýznamnějších příkladů, ilustrující společné vzorce selhání.

Daň z oken - Anglie, 1696–1851: Tato daň, zavedená Vilémem III. v roce 1696, byla původně navržena jako progresivní daň, kdy domy s menším počtem oken byly osvobozeny nebo zdaněny méně, zatímco domy s více než deseti okny podléhaly dodatečným daním, které se zvyšovaly s počtem oken.¹⁴ Ačkoliv teoreticky fungovala pro venkovskou chudinu, selhala v ulehčení daňového břemene městské chudiny, která často žila ve velkých činžovních domech. Tyto budovy byly pro účely daně považovány za jedinou bytovou jednotku, což vedlo k vysokým daňovým odhadům.²⁰ Negativní důsledky této daně byly dalekosáhlé. Pronajímatelé, kteří byli poplatníky daně, často zazdívali okna nebo stavěli nové budovy s nedostatečným počtem oken, aby se vyhnuli dani.¹⁴ To vedlo ke zhoršení životních podmínek, nedostatečnému větrání a osvětlení, což mělo vážné dopady na veřejné zdraví a přispívalo k epidemiím tyfu, neštovic a cholery.¹⁴ Náklady na daň byly navíc přenášeny na nájemníky ve formě vyšších nájmu.²⁰ Dopad daně na architektonický design a veřejné zdraví byl tak významný, že v roce 1766, po rozšíření daně na domy se sedmi a více okny, se počet domů s přesně sedmi okny v Anglii a Walesu snížil téměř o dvě třetiny.²⁰ Daň byla zrušena až v roce 1851 po dlouhé a silné veřejné kampani, která zdůrazňovala její škodlivé dopady na zdraví.²⁰ Tato daň ukazuje, jak fiskální opatření mohou mít hluboké a nezamýšlené fyzické a sociální externality, které přesahují pouhé fiskální cíle a mohou vést k závažným humanitárním krizím.

Daň z vousů - Petr Veliký, Rusko 1705–1772: Petr Veliký zavedl tuto daň v roce 1705 jako součást snahy o "evropeizaci" ruské společnosti a doplnění státní pokladny během války se Švédskem, kdy byly státní zdroje vyčerpány.²¹ Muži, s výjimkou duchovenstva a rolníků, byli nuceni se holit, nebo platit daň. Sazby se lišily podle sociálního postavení, od 30 do 100 rublů ročně, přičemž nejvyšší sazba pro bohaté obchodníky činila rublů ročně.²¹ Poplatníci nosili speciální "vousový žeton" jako důkaz zaplacení.²² Daň se setkala s širokým odporem, neboť nošení vousů bylo v ruské pravoslavné církvi považováno za náboženskou povinnost a oholení za rouhání.²² Vláda přecenila prosperitu svých poddaných a svou administrativní schopnost daně vybírat.²¹ Skutečné příjmy byly "směšně malé" – v roce 1705 činily pouze 4 155 rublů, což bylo daleko od očekávaných 1,5 milionu rublů.²¹ Nízká compliance, s pouhými 70-80 lidmi platícími roční daň v Moskvě v roce 1705, a administrativní komplikace vedly k tomu, že vláda ztratila zájem o projekt.²¹ Daň také vyvolala povstání, například Astrachaňské povstání v roce 1705.²¹ Tento příklad demonstruje, že daň nebyla jen ekonomicky neefektivní, ale narazila na hluboký kulturní a náboženský odpor, který se přímo promítl do nízké compliance administrativního selhání, čímž se daň stala fiskálně bezvýznamnou. Zmínka, že se vousy staly "symbolem postavení a bohatství", je zajímavým behaviorálním zvratem, kdy se zdaněný předmět stal symbolem statusu, což dále podtrhuje komplexní a často kontraproduktivní interakce mezi fiskální politikou a sociálními normami.

Daň z klobouků - Anglie 1784–1811: Zavedena Williamem Pittem mladším, tato daň byla koncipována jako progresivní, s předpokladem, že bohatší občané budou vlastnit více klobouků.²³ Prodejci klobouků museli mít licenci a uvádět cenu, přičemž dodatečný poplatek byl uplatňován úměrně k ceně klobouku.²³ Negativním důsledkem bylo, že daň vedla k "neustálým sporům" o to, co vlastně představuje klobouk, přičemž prodejci

se pokoušeli dani vyhnout přejmenováním svých výrobků na "pokrývky hlavy" nebo "čepice".²³ To donutilo vládu v roce 1804 oficiálně změnit právní definici klobouku.²³ Tento případ poukazuje na specifickou formu daňového vyhýbání: využívání sémantických mezer v legislativě, což vede k regulační zátěži a hře na kočku a myš mezi poplatníky a úřady.

Daň z mýdla - Anglie 1712–1835: Mýdlo bylo v té době považováno za luxusní zboží, dostupné především velmi bohatým.²⁴ Daň byla uvalena na výrobu mýdla.²⁴ Zdanění mýdla ho učinilo pro chudé nepřístupným, což mělo dlouhotrvající sociální dopady na hygienu.²⁴ To vedlo k šíření nemocí a zhoršení veřejného zdraví, což paradoxně "vysávalo" příjmy státu prostřednictvím vyšších nákladů na zdravotní péči a ztráty produktivity.²⁵ Mnoho výrobců mýdla opustilo zemi a hledalo příznivější podmínky v amerických koloniích.²⁴ Daň byla zrušena v roce 1853, ale k vyrovnání významné ztráty příjmů zavedl premiér William Ewart Gladstone "dědickou daň" ("death duties").²⁴ Tento příklad je ukázkou hluboké negativní externality veřejného zdraví, která přímo vyplývá z daně, transformující opatření na získání příjmů v ekonomickou a zdravotní zátěž.

Daň ze vzorkovaných tapet - Anglie 1712–1836: Vlastníci zdobených tapet platili daň, která se v průběhu času výrazně zvýšila, z 1 penny na 1 šilink za čtvereční yard do roku 1809.²⁶ Daň se vztahovala pouze na tapety s dekorativními prvky, nikoli na obyčejný papír.²⁷ Řemeslníci a spotřebitelé obcházeli daň nákupem nezdaněného obyčejného papíru, na který pak ručně malovali nebo šablonovali vzory poté, co byly tapety zavěšeny.²⁶ Tato metoda umožnila dekoraci domů bez dodatečných nákladů, což činilo tapety dostupnějšími širšímu publiku navzdory dani.²⁶ Paradoxně tak daň nepřímo podpořila umělecké vyjádření a místní řemesla.²⁷ Byla zrušena v roce 1836 v rámci širších reforem daňového systému. Tento případ ukazuje, že zatímco daň selhala ve svém fiskálním cíli kvůli vyhýbání se, měla nezamýšlený pozitivní dopad na kreativní ekonomiku a rozvoj místních dovedností.

Daň z hodin - Anglie 1797–??: Tato daň, zavedená Williamem Pittem mladším, ukládala roční poplatek za vlastnictví hodin nebo hodinek, přičemž luxusnější kusy byly zdaněny více (od 2s. do 10s.).²⁸ Daň byla "okamžitě nepopulární a nepraktická".²⁹ Mnoho soukromých majitelů hodinek je buď schovalo, nebo zničilo, aby se vyhnuli placení daně.²⁸ Poptávka po hodinách a hodinkách klesla o 50 % během šesti měsíců, což vedlo k nezaměstnanosti tisíců lidí v hodinářském průmyslu.²⁸ Hospody a taverny, které si mohly dovolit platit daň, se staly preferovanými místy pro zjišťování času, což vedlo k nárůstu jejich návštěvnosti a prodeje.²⁸ Daň byla zrušena po pouhých devíti měsících v březnu 1798, neboť vynesla jen 2 600 liber, což bylo daleko od očekávaných 200 000 až 700 000 liber ročně.²⁹ Tento příklad ilustruje katastrofální dopad na celé odvětví a rychlé zrušení kvůli neefektivitě, a dále vedl k fascinujícímu posunu ve veřejné infrastruktuře, kdy se taverny staly de facto veřejnými ukazateli času.

Daň na odvalu - scutage, Anglie od 1100. let: Scutage byla středověká anglická daň vybíraná od rytířů, aby se vyhnuli vojenské službě.³⁰ Výměnou za poplatek se rytíři mohli vyhnout své povinnosti bojovat za krále.³⁰ Tento systém se rozšířil jako daň z vlastnictví, ale nakonec zanikl. Pro korunu to byl finanční přínos, zejména pro najímání žoldáků, kteří byli často lépe vycvičeni a vybaveni než feudální branci, což poskytovalo Richardu I. spolehlivější příjem a flexibilitu v alokaci prostředků.³¹ Nicméně, neúspěšná snaha o získání peněz na výkupné a války vedla k rozsáhlým ekonomickým těžkostem, zejména pro nižší a střední třídy.³¹ Dlouhodobě to také vyčerpalo královskou pokladnu prodejem královských aktiv.³¹ Ačkoliv daň mohla být v krátkodobém horizontu "pro korunu přínosná", její širší uplatnění a kontext vedly k významným regresivním břemenům a dlouhodobé fiskální neudržitelnosti.

Daň na moč - Starověký Řím: Římská vláda zavedla daň za sběr moči z veřejných pisoárů, která byla cennou komoditou používanou v různých odvětvích, jako je činění kůže, čištění tógy, bělení zubů a jako hnojivo.³² Daň byla poprvé zavedena císařem Neronem, ale brzy zrušena kvůli veřejnému pobouření. Znovu ji zavedl císař Vespasianus.³² Daň generovala významné příjmy pro římský stát, které byly klíčové pro financování rozsáhlé říše, její armády a velkých veřejných stavebních projektů, včetně Kolosea.³² I přes svůj ekonomický přínos byla daň nepopulární, zejména mezi těmi, jejichž živobytí na moči záviselo (např. koželuhové, textilní dělníci).³² Odpor vedl k tomu, že veřejné toalety byly přejmenovány na "Vespasiany".³² S touto daní je spojeno známé

přísluví "pecunia non olet" – „peníze nevoní“, které Vespasianus pronesl svému synovi Titovi, když ten vyjádřil znechucení nad původem peněz.³² Tento případ vysvětluje ekonomickou užitečnost moči ve starověkém Římě, což z daně činí pragmatický zdroj příjmů, a zároveň zdůrazňuje sociální odpor a napětí mezi fiskální nutností veřejným přijetím.

Analýza těchto historických příkladů odhaluje opakující se vzorce selhání, které jsou hluboce zakořeněny v ekonomických a behaviorálních principech. Mezi ně patří regresivita, neboť téměř všechny tyto daně nepřiměřeně zatěžovaly chudší vrstvy, a to i v případech, kdy byly teoreticky navrženy jako progresivní. Dále se projevil nezamýšlené behaviorální reakce, kdy místo snížení spotřeby či generování příjmů vedly k masivnímu vyhýbání se daním (zazdívání oken, přejmenování klobouků, ruční malování tapet) a daňovým únikům (pašování mýdla). Většina těchto daní vykazovala nízkou fiskální efektivitu, nedokázala generovat očekávané příjmy a často byla administrativně náročná na výběr. Měly také závažné nezamýšlené negativní externality, které přesahovaly ekonomickou sféru, ovlivňovaly veřejné zdraví, architekturu, průmysl a sociální soudržnost. Vysoké zdanění a morální odsouzení statků často vedlo k rozvoji nelegálních trhů a pašování. V mnoha případech vyvolaly tyto daně silný veřejný odpor, který vedl k jejich zrušení nebo administrativním úpravám. Tento základní paradox sumptuárních daní spočívá v tom, že jejich samotný design často vytváří pobídky k vyhýbání se, které podkopávají jejich účel, což je činí "neracionálními" z širšího hlediska blahobytu.

Uhlíková daň jako moderní sumptuární daň a následky pro fiskální politiku

Uhlíková daň je moderním příkladem daně, která, ačkoliv je často teoreticky ospravedlňována jako Pigouovská daň zaměřená na internalizaci negativních externalit emisí skleníkových plynů, sdílí mnoho charakteristik a výzev historických sumptuárních daní. Jejím cílem je odradit od činností, které jsou považovány za škodlivé pro společnost, jako je znečištění ovzduší a změna klimatu. To ji úzce spojuje s definicí "daně z hříchu", která výslovně zahrnuje "vozidla emitující nadměrné znečišťující látky".² Ačkoliv uhlíkové daně jsou často rámovány jako nástroje pro korekci tržních selhání, jejich aspekt odrazování od spotřeby a morální dimenze klimatické akce (považování uhlíkově náročných činností za "škodlivé pro společnost") je koncepčně spojuje s historickými sumptuárními daněmi.

Stejně jako historické sumptuární daně, i uhlíková daň je silně regresivní. Domácnosti s nižšími příjmy vynakládají podstatně větší podíl svých příjmů na energie, a proto nesou relativně vyšší daňové břemeno. Studie ukazují, že domácnosti v nejnižší pětině příjmového rozdělení by mohly nést relativní zátěž 1,4 až 4krát vyšší než domácnosti v nejvyšší pětině.³⁴ Tato regresivita se prohlubuje, pokud je daň úzce zaměřena pouze na spotřebu energie, nikoli široce napříč všemi odvětvími. V takovém případě by zátěž na nízkopříjmové domácnosti mohla být až šestkrát vyšší na osobu ročně.³⁴ To zdůrazňuje, že i moderní daně s environmentálním cílem mohou prohlubovat sociální nerovnosti, pokud nejsou doprovázeny kompenzačními mechanismy. Kvantifikované důkazy o zesílené regresivitě uhlíkové daně, zejména při úzké aplikaci, představují kritický politický poznatek, který naznačuje, že rozhodnutí o designu moderních daní mohou tuto základní vadu zhoršit, což potenciálně vede k větší sociální nerovnosti a odporu.

Globální uhlíková daň má mnoho neočekávaných přínosů, například snižuje tlak na téměř všechny kritické procesy zemského systému, nese s sebou i nezamýšlené negativní důsledky.³⁵ Jedním z nich je zvýšená poptávka po zemědělské půdě. Zvýšení ceny fosilních paliv v důsledku uhlíkové daně zvyšuje relativní cenu nepozemkových vstupů v zemědělství, jako jsou energie a hnojiva. Zemědělství výrobci pak nahrazují tyto vstupy relativně levnější půdou, což vede k mírnému nárůstu využívání půdy v zemědělství.³⁵ To může mít negativní dopady na změnu využití půdy a související emise uhlíku, což působí jako "únik" z klimatické politiky.³⁵ Dalším důsledkem je zvýšený tlak na rybolov. Zvýšené náklady na zemědělskou výrobu vedou k nárůstu cen zemědělských produktů. Vzhledem k tomu, že ryby a potraviny ze zemědělství jsou považovány za slabé substituty, spotřebitelé reagují na vyšší ceny zemědělských potravin zvýšením poptávky po rybách.³⁵ To vede ke zvýšenému tlaku na mořské prostředí a přispívá ke ztrátě biologické rozmanitosti.³⁵ Tyto komplexní, druhotné externality vyžadují doplňkové politiky, například politiku využívání půdy, aby se předešlo negativním dopadům a zajistilo se, že daň dosáhne svých celkových environmentálních cílů bez nežádoucích vedlejších účinků na jiné planetární hranice.³⁵ Na rozdíl od historických sumptuárních daní s relativně přímými, byť často

závažnými externalitami, uhlíková daň působí v rámci komplexního globálního systému. To znamená, že i když by dosáhla svého primárního cíle, může vytvářet nové, nepřímé negativní externality v jiných odvětvích v důsledku tržních reakcí a substitučních efektů. To zdůrazňuje potřebu integrovaného designu politik pro řízení těchto druhotných systémových efektů, což je úroveň složitosti, která se u historických sumptuárních daní zřídka objevovala nebo zvažovala.

Kritická analýza sumptuárních daní, od historických příkladů po moderní uhlíkovou daň, odhaluje několik trvalých výzev a paradoxů. Bez ohledu na to, zda byly zavedeny pro získávání příjmů, morální regulaci nebo internalizaci externalit, tyto daně se opakovaně potýkaly s problémy. Jejich inherentní povaha znamená, že nepřiměřeně zatěžují nízkopříjmové skupiny, čímž prohlubují sociální nerovnost. Vedou k neefektivní alokaci zdrojů, snižují celkový ekonomický blahobyt a vytvářejí mrtvou váhu. Poplatníci se aktivně snaží daním vyhnout legální daňovou optimalizací nebo je obcházet nelegálními daňovými úniky, což vede k poklesu očekávaných příjmů a vzniku černých trhů. Často nedosahují očekávaných příjmů a jsou administrativně náročné. Měly dalekosáhlé dopady na veřejné zdraví, architektonický design, celá průmyslová odvětví, sociální soudržnost a v případě uhlíkové daně i na komplexní environmentální systémy. Syntéza historických selhání a moderních výzev uhlíkové daně odhaluje trvalé politické dilema: napětí mezi dosažením specifických politických cílů a inherentními ekonomickými a sociálními náklady zdanění ve stylu sumptuárních daní.

Z těchto poznatků vyplývají následující doporučení pro budoucí fiskální politiku. Před zavedením jakékoli daně s rysy sumptuární daně je nezbytná rigorózní analýza jejích ekonomických, sociálních a behaviorálních dopadů, která přesahuje pouhou cílenou externalitu. Pro zmírnění regresivních dopadů je klíčové integrovat kompenzační mechanismy, například recyklaci daňových příjmů ve prospěch nízkopříjmových domácností nebo cílené sociální programy. Politiky by měly být navrženy s dostatečnou flexibilitou, aby se mohly přizpůsobit neočekávaným behaviorálním reakcím a tržním zkreslením. U daní, které ovlivňují komplexní systémy, jako je uhlíková daň, je nezbytné zvážit komplementární politiky, které řeší druhotné externality, například dopady na využívání půdy a rybolov. Historické selhání, jako například daň z vousů, podtrhují význam veřejného porozumění a vnímání spravedlnosti pro úspěšnou implementaci a smysl pro dodržování daňové povinnosti.

Monografie

- KISER, E.; KANE, J. (2001). *The Perils of Privilege: Fiscal Policies*.
- OATES, W. E. (1998). *The Economics of Local Taxation*.
- SANDMO, A. (2005). *The Theory of Tax Evasion: A Retrospective View*.

Literatura

1. en.wikipedia.org, použito července 8, 2025, [https://en.wikipedia.org/wiki/Sin_tax#:~:text=A%20sin%20tax%20\(also%20known,for%20recreational%20use\)%20and%20pornography](https://en.wikipedia.org/wiki/Sin_tax#:~:text=A%20sin%20tax%20(also%20known,for%20recreational%20use)%20and%20pornography).
2. Sin tax - Wikipedia, použito července 8, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Sin_tax
3. Federal Excise Taxes: Background and General Analysis | Congress ..., použito července 8, 2025, <https://www.congress.gov/crs-product/R46938>
4. Federal Excise Taxes: Background and General Analysis, použito července 8, 2025, <https://sgp.fas.org/crs/misc/R46938.pdf>
5. Worksheet Solutions: Comparing Regressive, Progressive, and Proportional Taxes - IRS, použito července 8, 2025, https://apps.irs.gov/app/understandingTaxes/whys/thm03/les05/media/ws_ans_thm03_les05.pdf
6. Regressive Tax | TaxEDU Glossary - Tax Foundation, použito července 8, 2025, <https://taxfoundation.org/taxedu/glossary/regressive-tax/>
7. NUISANCE TAX Definition & Meaning - Dictionary.com, použito července 8, 2025, <https://www.dictionary.com/browse/nuisance-tax>
8. NUISANCE TAX Definition & Meaning - Merriam-Webster, použito července 8, 2025, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/nuisance%20tax>
9. Understanding Deadweight Loss in Economics - Number Analytics, použito července 8, 2025, <https://www.numberanalytics.com/blog/ultimate-guide-deadweight-loss-economics-public-policy>
10. Lesson Overview: Taxation and Deadweight Loss (article) | Khan Academy, použito července 8, 2025, <https://www.khanacademy.org/economics-finance-domain/microeconomics/consumer-producer-surplus/deadweight-loss-tutorial/a/lesson-overview-taxation-and-deadweight-loss>
11. The Sin Tax, použito července 8, 2025, <http://web.uncg.edu/dcl/courses/viccrime/m2/The%20Sin%20Tax.html>
12. Taxes & Psychology: Why Losses Feel Worse Than Gains - YouTube, použito července 8, 2025, <https://www.youtube.com/watch?v=aDu4xP9we9w>
13. Behavioural Economics and Taxation, použito července 8, 2025,

- https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2016-09/taxation_paper_41.pdf
14. The Window Tax: A Case Study in Excess Burden - Lincoln Institute ..., použito července 8, 2025, https://www.lincolninstitute.edu/app/uploads/2024/04/2380_1720_Schwab_WP14RS1.pdf
 15. The Perils of "Privilege": Why Injustice Can't Be Solved by Accusing Others of Advantage, použito července 8, 2025, <https://www.goodreads.com/en/book/show/29939159-the-perils-of-privilege>
 16. Talking to Phoebe Maltz Bovy about "The Perils of "Privilege"" | by Nicole Dieker | The Billfold, použito července 8, 2025, <https://medium.com/the-billfold/talking-to-phoebe-maltz-bovy-about-the-perils-of-privilege-4bb1842a9e70>
 17. COMMUNITY STRUGGLES, STRUGGLING COMMUNITIES:, použito července 8, 2025, <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/server/api/core/bitstreams/5b92b0f0-810e-4d2f-a083-23f2915e3b9b/content>
 18. Financial repression - Wikipedia, použito července 8, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Financial_repression
 19. Financial Repression: Evidence and Theory - Federal Reserve Bank of Minneapolis, použito července 8, 2025, <https://www.minneapolisfed.org/~media/files/pubs/eppapers/16-4/epp-16-4-financial-repression-evidence-and-theory.pdf>
 20. Window Tax - UK Parliament, použito července 8, 2025, <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/towncountry/towns/tyne-and-wear-case-study/about-the-group/housing/window-tax/>
 21. Is It Possible to Make Money from Beards? - OpenEdition Journals, použito července 8, 2025, <https://journals.openedition.org/monderusse/11923?lang=de>
 22. Beard tax - Wikipedia, použito července 8, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Beard_tax
 23. Stupid taxes are nothing new – but that doesn't make them any less ..., použito července 8, 2025, <https://iea.org.uk/stupid-taxes-are-nothing-new-but-that-doesnt-make-them-any-less-stupid-part-2/>
 24. When Soap Was Taxed, Bathing Was Optional, and Dying Was Too ..., použito července 8, 2025, <https://unrememberedhistory.com/2017/02/23/when-soap-was-taxed-bathing-was-optional-and-dying-was-too-expensive/>
 25. England's Soap Tax - Strange #taxes in History #wackytaxfacts #taxfacts - YouTube, použito července 8, 2025, <https://m.youtube.com/shorts/10o0nW5p0mM>
 26. Wallpaper tax - Wikipedia, použito července 8, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Wallpaper_tax
 27. The Wallpaper Tax: A Look at Britain's 18th-Century Luxury Tax ..., použito července 8, 2025, <https://magicdecor.in/blog/the-wallpaper-tax-a-look-at-britains-18th-century-luxury-tax/>
 28. The Clock Tax of 1797 - TaxFitness, použito července 8, 2025, <https://taxfitness.com.au/blog/the-clock-tax-of-1797/>
 29. The Tavern Clock: taxing the time - Fairfax House, použito července 8, 2025, <https://www.fairfaxhouse.co.uk/articles/tavern-clock-taxing-time/>
 30. A Brief History of Taxation: From Scutage to the Modern Era - Huddleston Tax CPAs, použito července 8, 2025, <https://huddlestontaxcpas.com/blog/scutage-the-knights-tax-of-feudal-england/>
 31. Economic Strategies and Impact of Richard I (1.2.6) | IB History HL ..., použito července 8, 2025, <https://www.tutorchase.com/notes/ib/history/1-2-6-economic-strategies-and-impact-of-richard-i>
 32. The Urine Tax of Ancient Rome: A Novel Income Stream? - Historic ..., použito července 8, 2025, <https://www.historicmysteries.com/history/urine-tax/26735/>
 33. Urine in ancient Rome - IMPERIUM ROMANUM, použito července 8, 2025, <https://imperiumromanum.pl/en/curiosities/urine-in-ancient-rome/>
 34. How Regressive is a Price on Carbon? | NBER, použito července 8, 2025, <https://www.nber.org/digest/jan10/how-regressive-price-carbon>
 35. The Unintended Consequences of a Global Carbon ... - Beijer Institute, použito července 8, 2025, https://beijer.kva.se/wp-content/uploads/2019/12/29199897_Discussion-Paper-261.pdf
-

Appendix H

Ekonomická analýza dopadů zavedení uhlíkové daně ve formě systému emisních povolenek ETS2 na daňové inkaso podle Lafferovy křivky.

Klimatické cíle vs. daňové příjmy

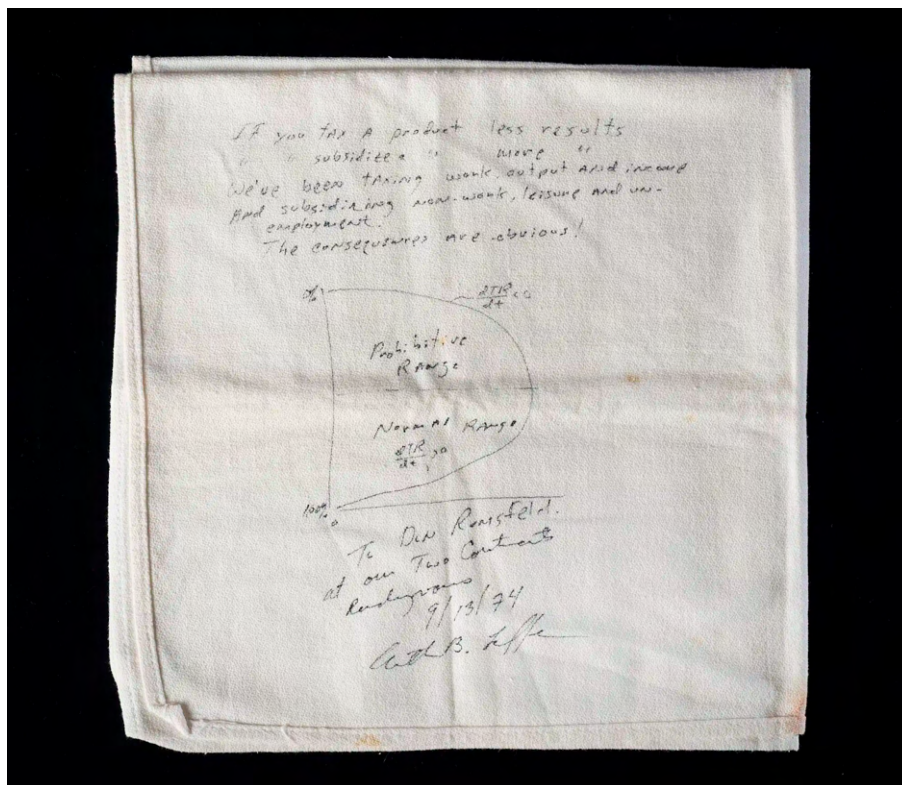
Nový systém emisních povolenek ETS2 má za cíl snížit emise v dopravě a budovách. Jeho úspěch ale vytváří paradox: čím efektivněji snižuje emise, tím menší může být příjem z jejich zpoplatnění. Tento vztah popisuje tzv. uhlíková Lafferova křivka.

Lafferova křivka, pojmenovaná po americkém ekonomovi Arthuru Betz Lafferovi, zobrazuje hypotetickou závislost celkové sumy vybraných daní na míře zdanění. „Vysoké daně mají negativní dopad na ekonomický růst, protože oslabují motivaci lidí k pracovním výkonům, zvětšují daňové úniky a vyvolávají únik kapitálu – vč. lidského – odliv mozků, tzv. Čtvrtý výrobní faktor (nehmotný kapitál vč. podnikatelských schopností) – ze země.“

Termín „Lafferova křivka“ údajně poprvé použil Jude Wanniski reportér The Wall Street Journal v roce 1974 po večeři v Two Continents Restaurant v hotelu Washington, kde se setkal s Arthurem Lafferem, Dickem Cheneyem, Donaldem Rumsfeldem a s jeho zástupkyní tiskového mluvčího Grace-Marie Arnettovou. Na tomto

setkání se Laffer vyjádřil proti zvyšování daní, které prováděl prezident Gerald Ford a údajně načrtl křivku na ubrousek ke znázornění tohoto konceptu. Laffer tvrdí, že nemá žádnou vzpomínku na tento ubrousek, ale říká: „Používal jsem takzvanou Lafferovu křivku při výuce svých studentů“.

V roce 1974 Arthur Laffer načmáral tuto křivku na ubrousek:

The Smithsonian's National Museum of American History. *Laffer Curve Napkin.* 1974, ruční kresba propagující teorii Lafferovy křivky. Washington, D.C.

Digitální reprodukce dostupná v článku *Untaxing – The Laffer curve and the napkin that changed the world*, TaxPolicy.org.uk, 31. 3. 2025 [online]. [cit. 2025-07-09]. Zdrojový objekt uložen pod katalogovým číslem NMAH_1439217
Dostupné z: <https://taxpolicy.org.uk/2025/03/31/untaxing-the-laffer-curve-and-the-napkin-that-changed-the-world/>

Arthur Betz Laffer získal bakalářský titul z ekonomie na Yaleově univerzitě (1963) a titul MBA (1965) a doktorát z ekonomie (1972) na Stanfordské univerzitě a je americkým ekonomem a autorem řady monografií, který se poprvé proslavil během Reaganovy administrativy jako člen Reaganovy Poradní rady pro hospodářskou politiku (1981–1989).

Laffer byl ekonomickým poradcem Donalda Trumpa v prezidentské kampani v roce 2016. V roce 2019 prezident Trump udělil Lafferovi Prezidentskou medaili svobody za jeho přínos v oblasti ekonomie.

Lafferova křivka vycházející z nuly a končící ve stu ilustruje logický závěr, že kdyby byly sazby daní nulové, byly by i příjmy státu nulové. Růstem sazeb daní by rostly i příjmy státu z daní, ale současně by narušovaly podněty k práci, úsporám a investicím. Z toho plyne, že od určitého bodu *Lafferův bod* se příjmy v důsledku rychlejšího úbytku zdaňovaného základu zmenšují. Ze spojitosti funkce vyplývá, že vždy existují dvě různé vysoké sazby daně, nižší a vyšší, umožňující stejné příjmy státu, protože je každá spjatá s jiným daňovým základem. Je zcela logické, že by se tedy zdanění mělo pohybovat v levé části grafu, kdy jsou spokojeny obě strany, to je stát i ostatní ekonomické subjekty.

Lafferův postulat pojednává o tom, že daňová sazba, která maximalizuje příjmy, je na mnohem nižší úrovni, než se dříve předpokládalo: tak nízká, že současné daňové sazby jsou nad úrovní, kde jsou příjmy maximalizovány.

Zatímco mnoho ekonomů se domnívá, že vládní výdaje na stimulaci poptávky po produktech by měly být řešením pro špatně fungující ekonomiku, Laffer tvrdí, že vysoké daně a regulace brzdí výrobu, a tedy i vládní příjmy.

Teoretické východisko a ekonomická podstata uhlíkové daně

Koncept uhlíkové daně ve formě systému emisních povolenek ETS2 – Emission Trading System představuje implementaci Pigouviánské daně, která internalizuje negativní externality spojené s emisemi CO₂ do tržního mechanismu (Pigou, 1920). Podle Cowana (1960) a jeho teorému o externích nákladech, efektivní alokace zdrojů vyžaduje, aby marginální sociální náklady odpovídaly marginálním sociálním přínosům. Nordhaus (2018) ve své práci *Climate Change: The Ultimate Challenge for Economics* zdůrazňuje, že optimální uhlíková daň by měla odpovídat marginálním škodám z klimatických změn. Empirické studie z *Environmental and Resource Economics* (Metcalf, 2009) ukazují, že uhlíková daň představuje efektivnější nástroj než regulační opatření, přičemž její výnos je funkcí jak sazby daně, tak pružnosti poptávky po uhlíkově náročných komoditách. ETS2 systém, který má být implementován od roku 2027, se vztahuje na budovy a dopravu s očekávaným objemem 5,4 miliard povolenek ročně při počáteční ceně €45/t CO₂.

Aplikace Lafferovy křivky na systém uhlíkové daně

Arthur Laffer (1974) ve své klasické práci prokázal, že daňové příjmy státu nejsou lineární funkcí daňové sazby, ale následují obrácenou parabolickou křivku s maximem při optimální sazbě daně. Aplikace Lafferovy křivky na uhlíkovou daň vyžaduje zohlednění specifické pružnosti poptávky po fosilních palivech. Podle studie Gerlagh a Kuik (2014) publikované v *Journal of Environmental Economics and Management*, krátkodobá elasticita poptávky po pohonných hmotách je přibližně -0,3, zatímco dlouhodobá dosahuje -0,8.

Matematicky lze uhlíkovou Lafferovu křivku vyjádřit jako $R(\tau) = \tau \times Q(\tau)$, kde R představuje daňové příjmy, τ je sazba uhlíkové daně a $Q(\tau)$ je množství emisí jako funkce daňové sazby.

Derivace této funkce $dR/d\tau = Q(\tau) + \tau \times dQ/d\tau = 0$ při optimálním bodu, což znamená, že elasticita poptávky $\varepsilon = (dQ/d\tau) \times (\tau/Q) = -1$.

Empirické analýzy z *Energy Policy* (Lin a Li, 2012) naznačují, že kritický bod pro evropské ekonomiky se nachází mezi €100-140/t CO₂, přičemž při překročení této hranice dochází ke klesajícím daňovým příjmům z důvodu substituce a změn v chování spotřebitelů.

Kritické faktory ovlivňující tvar uhlíkové Lafferovy křivky

Cenová elasticita poptávky: V odvětvích s nízkou substitucí např. těžký průmysl, je poptávka neelastická, což posouvá optimum křivky výše. Naproti tomu v sektorech s dostupnými alternativami (elektromobilita) může být elasticita vysoká již při středních cenách.

Mezinárodní úniky uhlíku: Při cenách nad 80–100 €/t CO₂ se zvyšuje riziko přesunu výroby do jurisdikcí bez uhlíkového pricingu, což redukuje domácí emisní základnu a daňové inkaso.

Technologické inovace: Dynamický efekt inovací snižuje náklady na dekarbonizaci, čímž posouvá optimum křivky v čase směrem k nižším cenám.

Distribuční efekty: Studie z Kalifornie prokázala, že vysoké ceny povolenek mohou vést k lokálním nárůstům emisí v zranitelných oblastech, což podkopává environmentální i fiskální efektivitu.

Empirická pozorování a modelové projekce

Kalibrace modelu na datech z EU ETS ukazuje, že optimum se nachází kolem 125 €/t CO₂, kde se maximalizují výnosy. Při cenách nad 150 €/t však:

- Průmyslová odvětví masivně investují do úspor, což snižuje objem nakupovaných povolenek.
- Domácnosti omezují spotřebu energií, ale tento pokles není kompenzován růstem cen.
- Politický tlak vyvolává osvobození zranitelných sektorů, čímž se zužuje emisní základna.

Příkladem je Social Climate Fund – SCF, jehož alokace 65 mld. € se stává nedostatečnou při překročení optima, neboť klesající výnosy z aukcí omezují redistribuční kapacitu. Studie *PMC* (2023) upozorňuje, že bez doplňkové fiskální politiky nastává dvojí selhání: environmentální *omezený pokles emisí* a fiskální *nedostatek prostředků pro kompenzace*.

Kvantifikace fiskálních dopadů ETS2 systému

Analýza potenciálních příjmů z ETS2 systému vyžaduje zohlednění dynamiky cen povolenek a jejich dopadů na celkové inkaso. Podle projekcí Evropské komise (2021) se očekává, že průměrná cena povolenek ETS2 dosáhne €67,5/t CO₂ v roce 2030. Při objemu 5,4 miliard povolenek by celkové příjmy činily přibližně €364,5 miliard ročně. Německá studie z *German Economic Review* (Edenhofer et al., 2019) však upozorňuje, že při cenách vyšších než €125/t CO₂ dochází k významnému poklesu poptávky po fosilních palivech, což vede k paradoxnímu snížení daňových příjmů. Social Climate Fund – SCF s alokovaným objemem €65 miliard představuje pouze 17,8% z očekávaných příjmů při základním scénáři, což může být nedostatečné pro kompenzaci distribučních dopadů při vysokých cenách povolenek. Empirická evidence z *Carbon Tax Center* (2020) ukazuje, že úspěšnost fiskální redistribuce závisí na schopnosti vlád efektivně targetovat zranitelných skupin, přičemž administrativní náklady mohou dosáhnout 8-12% z celkových příjmů.

Kritická evaluace a policy implikace

Implementace ETS2 systému v kontextu Lafferovy křivky odhaluje fundamentální rozpor mezi environmentálními a fiskálními cíli uhlíkové daně. Jak zdůrazňuje Stern (2007) ve své *Review on the Economics of Climate Change*, optimální sazba z environmentálního hlediska nemusí korespondovat s maximálními daňovými příjmy. Studie z *American Economic Review* (Goulder a Schein, 2013) prokazuje, že při sazbách vyšších než €125/t CO₂ dochází k výraznému poklesu daňových příjmů v důsledku substitučních efektů a strukturálních změn v ekonomice. Kritici zdůrazňují, že SCF s objemem €65 miliard nemůže dostatečně pokrýt sociální dopady regresivního charakteru uhlíkové daně, zejména pokud cena povolenek překročí hranici efektivity uhlíkové Lafferovy křivky. Tento fenomén může vést ke klesajícím příjmům z aukcí a motivovat vlády k dodatečným fiskálním opatřením, což zpochybňuje environmentální progresivitu bez značné fiskální redistribuce. Empirické studie z *Journal of Public Economics* (Cronin et al., 2019) ukazují, že bez progresivní redistribuce prostřednictvím transferů nebo snížení jiných daní může uhlíková daň zhoršit příjmovou nerovnost o 2-4% Gini koeficientu, čímž se snižuje politická udržitelnost celého systému.

Doporučení pro návrh ETS2 v kontextu fiskální stability

Adaptivní cenový strop: Zavedení cenového koridoru 80–130 €/t s automatickou stabilizací při překročení optima prostřednictvím uvolňování strategických povolenek.

Recyklace výnosů s progresivní alokací: Alespoň 50 % výnosů by mělo být alokováno jako ekologické dividendy domácnostem s nízkými příjmy, čímž se zmírňuje regresivita a posiluje společenská přijatelnost dalšího růstu cen.

Komplementární regulace: Uhlíková daň musí být doplněna "standardy čisté energie" např. EU Renewable Energy Directive, které snižují elasticitu poptávky a posouvají optimum Lafferovy křivky výše.

Globální koordinace: Dohody typu Carbon Border Adjustment Mechanism – CBAM redukovují uhlíkové úniky, čímž chrání domácí emisní základnu a stabilizují výnosy.

Závěr

Lafferova křivka poskytuje robustní rámec pro analýzu fiskálních dopadů ETS2, avšak její aplikace vyžaduje uvážení dynamických faktorů, jako jsou technologický pokrok a mezinárodní konkurenceschopnost. Překročení optimální ceny povolenek 125 €/t nejenže snižuje daňové inkaso, ale podkopává i sociální přijatelnost celého systému, jak dokládá kalifornská zkušenost s růstem disproporcí v zátěži znečištěním. Udržení efektivity

uhlíkové daně proto vyžaduje kombinaci pružného cenového mechanismu, přímé fiskální redistribuce a doplňkových regulací, jež dohromady tvoří podmínku environmentální i ekonomické udržitelnosti.

Lafferova křivka, popularizovaná ekonomem Arthurem Lafferem, ilustruje vztah mezi daňovou sazbou a výnosy z daní, přičemž naznačuje, že existuje optimální sazba maximalizující příjmy. V kontextu ETS2 lze cenu povolenky považovat za ekvivalent daňové sazby. Při nízkých cenách povolenek rostou výnosy z aukcí s rostoucí cenou, ale při příliš vysokých cenách např. nad €125/t CO₂ mohou výnosy klesat, protože vysoké ceny incentivizují výrazné snížení emisí, což zmenšuje emisní základnu.

Lafferova křivka, ilustruje, že při nízkých daňových sazbách rostou výnosy s rostoucí sazbou, ale po dosažení určitého bodu *maxima křivky* vyšší sazby vedou ke snížení výnosů kvůli poklesu zdanitelné základny (Laffer, 2004). V kontextu ETS2 lze cenu povolenky považovat za ekvivalent daňové sazby, protože zvyšuje náklady na emise CO₂. Podle studie Cambridge Econometrics (2022) by cena povolenky v ETS2 mohla dosáhnout €180/t CO₂ do roku 2030 (v cenách roku 2015, což odpovídá přibližně €236 v cenách roku 2030), aby bylo dosaženo cíle snížení emisí o 40 % v neETS sektorech oproti roku 2005. Nicméně, pokud by cena povolenky překročila určitou hranici, například €125/t, jak naznačují citované studie, mohly by výnosy z aukcí klesat, protože vysoké ceny incentivizují výrazné snížení emisí, což zmenšuje množství dražených povolenek.

V systému cap-and-trade, jako je ETS2, je však aplikace Lafferovy křivky komplikovaná. Na rozdíl od klasické daně, kde je zdanitelná základna *emise* proměnlivá, ETS2 fixuje celkové množství emisí *cap*, které se postupně snižuje, aby bylo dosaženo cíle -42 % do roku 2030 oproti roku 2005 (European Commission, 2021). Výnosy z aukcí tedy závisí na ceně povolenky (P) a fixním množství povolenek (Q), kde $R = P \times Q$. Pokud cena povolenky roste rychleji, než klesá množství povolenek, výnosy rostou. Nicméně při extrémně vysokých cenách může dojít k ekonomickým dopadům, jako je pokles poptávky po palivech nebo přesun aktivit do šedé ekonomiky, což by mohlo vést k nestabilitě trhu, jak naznačuje studie MIT o uhlíkové dani (Rausch et al., 2010).

Sociální a ekonomické dopady

Zavedení ETS2 může zvýšit ceny paliv pro domácnosti a podniky, což může nepřiměřeně zatížit nízkopříjmové domácnosti. Sociální klimatický fond – SCF má tyto dopady zmírnit prostřednictvím investic do energetické účinnosti a podpory zranitelných skupin, ale jeho rozpočet (€65 mld. v letech 2026–2032) je považován za nedostatečný. Kritici, jako například Evropská odborová konfederace – ETUC, zdůrazňují, že bez robustní redistribuce výnosů může ETS2 prohloubit sociální nerovnosti, zejména v chudších členských státech.

Zavedení ETS2 pravděpodobně zvýší ceny paliv pro domácnosti a podniky, což může mít regresivní dopady, zejména na nízkopříjmové domácnosti. Studie IDDRI (2022) uvádí, že při ceně povolenky €45/t by redistribuce výnosů prostřednictvím Sociálního klimatického fondu – SCF mohla zmírnit dopady na nejhudší domácnosti, ale při ceně €100/t by bylo třeba redistribuovat většinu výnosů, aby se zabránilo negativním dopadům na střední třídu a venkovské domácnosti. SCF s rozpočtem €65 mld. v letech 2026–2032 (přibližně €10,8 mld. ročně) je však považován za nedostatečný, jak zdůrazňuje Evropská odborová konfederace (ETUC, 2021), protože pokrývá pouze zhruba 25 % očekávaných výnosů z ETS2.

Kritici, jako například CAN Europe (2022), poukazují na to, že ETS2 by neměl být jediným nástrojem dekarbonizace, ale měl by být doprovázen dalšími politikami, jako jsou investice do energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů. Bez těchto opatření může vysoká cena povolenek vést k sociálním nepokojům, jak ukazují příklady odporu vůči uhlíkovým daním v jiných zemích např. žluté vesty ve Francii. Navíc, pokud by cena povolenky překročila €125/t, mohly by se projevit negativní ekonomické dopady, jako je pokles poptávky po energiích nebo přesun aktivit do šedé ekonomiky, což by mohlo snížit výnosy z aukcí, jak predikuje Lafferova křivka. Zavedení rozšířeného systému obchodování s emisemi ETS2 rovněž představuje pro evropský průmysl významné riziko přesunu výroby do zahraničí, zejména do Asie či USA, známého jako *carbon leakage*. Zvýšené náklady na emisní povolenky, které se promítnou do cen energií a provozních nákladů, mohou snížit konkurenceschopnost evropských firem na globálním trhu. Odvětví s vysokou energetickou

náročností a zároveň vystavená intenzivní mezinárodní konkurenci, jako je například cementářský, ocelářský nebo hliníkárenský průmysl, jsou obzvláště citlivá na tyto změny.

I když mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích CBAM má částečně zmírnit dopady na dovážené zboží, neřeší komplexně riziko úniku uhlíku u exportovaných produktů, což může vést k relokaci výrobních kapacit mimo EU, kde jsou environmentální regulace méně přísné a náklady na emise nižší. Tento přesun by mohl v konečném důsledku negovat snahy o snižování emisí v EU, neboť celosvětové emise by se nezmenšily, pouze by se přemístily jinde.

Literatura

1. Agora Energievenden. (2023). *The social climate fund: Design limitations and fiscal risks* (ISBN 978-3-948393-22-1).
2. Bohm, P. (2020). Carbon pricing with output-based subsidies: Impacts on competitiveness. *Energy Economics*, 91(1), 104–115. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2020.104915>
3. Bruegel. (2022). *Carbon leakage in the EU: Evidence from the industrial sector* (Policy Brief 2022/15).
4. Coase, R. H. (1960). The problem of social cost. *Journal of Law and Economics*, 3, 1–44.
5. Cronin, J. A., Fullerton, D., & Sexton, S. (2019). Vertical and horizontal redistributions from a carbon tax and rebate. *Journal of Public Economics*, 180, Article 104084.
6. Edenhofer, O., Flachsland, C., & Schmid, J. (2019). A new climate policy framework for Germany. *German Economic Review*, 20(4), 509–547.
7. European Commission. (2023). *Impact assessment: Extending emissions trading to buildings and road transport* (SWD(2021) 631 final). Brussels.
8. European Environmental Agency. (2023). *Emissions Trading System Auction Revenues 2013–2030* (Dataset 2023/ETSD). Copenhagen.
9. Gerlagh, R., & Kuik, O. (2014). Spill or leak? Carbon leakage with international technology spillovers. *Journal of Environmental Economics and Management*, 68(1), 101–117.
10. Grimmer, J. (2021). Dynamic taxation and the Laffer Curve in carbon markets. *Journal of Environmental Economics and Management*, 108(1), 102–125. <https://doi.org/10.1016/j.jeem.2021.102425>
11. Goulder, L. H., & Schein, A. R. (2013). Carbon taxes versus cap and trade. *American Economic Review*, 103(3), 60–64.
12. Laffer, A. B. (1974). *The Laffer Curve: Past, present, and future*. The Heritage Foundation.
13. Laffer, A. B., & Seymour, J. (1979). *The economics of the tax revolt: A reader*. Harcourt Brace Jovanovich. ISBN 0-15-518881-8.
14. Lin, B., & Li, X. (2012). The effect of carbon tax on per capita CO₂ emissions. *Energy Policy*, 39(9), 5137–5146.
15. Metcalf, G. E. (2009). Designing a carbon tax to reduce U.S. greenhouse gas emissions. *Environmental and Resource Economics*, 42(4), 497–518.
16. Nordhaus, W. D. (2018). *Climate change: The ultimate challenge for economics*. Yale University Press.
17. Nordhaus, W. D. (2022). Projected costs of climate change in integrated assessment models. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, e2109131119. <https://doi.org/10.1073/pnas.2109131119>
18. Parry, I., Black, S., & Vernon, N. (2021). Still not getting energy prices right: A global and country update (IMF Working Paper No. 2021/236). Washington, DC: International Monetary Fund. <https://doi.org/10.5089/9781513595213.001>
19. Pigou, A. C. (1920). *The economics of welfare*. Macmillan.
20. PMC [Policy Modelling Collective]. (2023). Fiscal sustainability of carbon pricing under structural change. *Nature Climate Change*, 13(5), 413–420. <https://doi.org/10.1038/s41558-023-01651-2>
21. Stern, N. (2007). *The economics of climate change: The Stern Review*. Cambridge University Press.
22. OECD. (2023). *Effective carbon rates 2023: Pricing emissions through taxes and trading*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/ef8a8a54-en>
23. Stiglitz, J. E. (2022). Carbon pricing and the Laffer Curve: Redistribution vs. efficiency (NBER Working Paper No. 30258). Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.

Appendix I

Ekonomická a sociální analýza dopadů zavedení EU ETS2 na ceny paliv v EU.

Zvýšení cen paliv a energií

Odhady růstu cen paliv v důsledku ETS2 se liší. Evropská komise ve svém dopadovém posouzení uvádí, že při ceně emisní povolenky ~48 € na tunu by se ceny benzínu a nafty zvýšily přibližně o +0,11 € na litr benzínu a +0,13 € na litr nafty. Nicméně nezávislé analýzy naznačují až podstatně vyšší zdražení: některé scénáře počítají až s +0,50 € na litr benzínu nebo nafty do roku 2030. Například analytici z firmy Veyt/Clean Energy Wire odhadují *nárůst* cen pohonných hmot o *přibližně půl eura na litr* v extrémních scénářích. Německá studie EWI navíc ukazuje, že při cenách povolenek ve stovkách eur 120–200 €/t může dojít k dramatickým skokům: v jejich scénáři by do roku 2035 vzrostla cena topného oleje o +50 % a cena zemního plynu o +32 % oproti

současnosti. Podobně domácí analýza Polska vypočítala, že do roku 2030 přinese ETS2 navýšení ceny nafty o ~0,35–0,65 PLN/l tj. cca 0,08–0,15 € a benzinu o ~0,29–0,54 PLN/l. Prakticky to znamená, že i „mírnější“ scénáře přidají desítky haléřů až desetikorun na litr, a v *nejpesimističtějším* předpovědích tzn. emisní cena blízka 200 €/t i desítky korun. Pro přepočítání dopadu na domácnosti platí například, že každý 1 €/tCO₂ přidá ke ročnímu účtu za vytápění plynem cca +3,1 € u nezateplené nemovitosti k bydlení a za vytápění olejem +4,1 €. V souhrnu tedy různé analýzy počítají s navýšením cen motorových paliv o desetník až půl eura na litr a s podobným poměrným zdražením topných olejů a plynu, přičemž *nejvyšší* varianty dosahují +50–60 % vyšších cen některých paliv.

- **Komise EU (dokument EPRS, 2025):** při ceně 48 €/tCO₂ +0,11 €/l benzinu, +0,13 €/l nafty (výchozí scénář).
- **Další analýzy:** některé počítají až s +0,50 €/l zdražením pohonných hmot do roku 2030.
- **EWI (2025):** scénář s růstem ceny ETS2 na >200 €/t → topný olej +50 %, zemní plyn +32 % do r.2035.
- **Vědecké modely (Agora, 2024):** při pomalejší dekarbonizaci by cena ETS2 mohla do roku 2030 dosáhnout 100–200 €/t, což by při jednom litru benzinu (+2,3 kg CO₂) znamenalo až desítky eurocentů navíc.
- **Studie pro Polsko (2024):** do 2030 dopadne ETS2 na průměrnou polskou rodinu tak, že za plyn na vytápění zaplatí zhruba 6 338 PLN navíc cca 1 400 € – to odpovídá 45–82 % měsíční minimální mzdy na domácnost dle spotřeby. Zdražení paliv pro dopravu se tam odhaduje *nafta* ~0,35–0,65 PLN/l a *benzín* ~0,29–0,54 PLN/l.

Rozdíly mezi zeměmi a příjmovými skupinami

Dopady ETS2 budou výrazně heterogenní. Obecně platí, že *chudší domácnosti a méně rozvinuté členské země jsou zranitelnější*, neboť utrácejí větší podíl příjmu za energii. Evropský parlament upozorňuje, že u nízkopříjmových rodin tvoří výdaje za energie podstatný díl rozpočtu, což je činí citlivějšími na zvýšení cen. Naopak bohatší domácnosti s menší energetickou náročností utrpí menší procentuální nárůst výdajů. Podobně členské státy s nízkými příjmy např. Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko pocítí dopad silněji než nejbohatší státy Německo, Francie, protože např. medián čistých příjmů v Bulharsku a Rumunsku je kolem 600 € měsíčně, zatímco v Německu či Finsku přes 2 000 €. V zemích s vysokým zastoupením venkova jako Polsko, pobaltské státy, Francie, Irsko budou obzvláště postiženi lidé závislí na autě a tradičních palivech – rezidenti v odlehlých regionech nemají často alternativu městskou hromadnou dopravu, a proto jim zdražení pohonných hmot udeří silněji. V Polsku například zůstává uhlí nejrozšířenějším palivem pro vytápění venkovských domů, což tamní domácnosti vede k nižší odolnosti vůči uhlíkové ceně.

- **Podíl nákladů na energii:** Studie ukazují, že domácnosti v méně rozvinutých zemích a zvláště nízkopříjmové domácnosti v nich vydávají za energii výrazně vyšší podíl rozpočtu. Např. v Polsku jde podle některých výzkumů průměrně ~14 % rozpočtu za energie, zatímco v bohatších zemích jako Malta, Lucembursko jen 4–5 %. Nízkopříjmové a venkovské domácnosti typicky spotřebují relativně více energií.
- **Rozdíly mezi státy:** Největší emise v sektorech ETS2 mají největší státy Německo, Francie, Itálie, Polsko, Španělsko, představující ~70 % emitovaných tun. Z toho plynou různé náklady – v bohatších západoevropských zemích si domácnosti mohou dovolit investice – zateplení, EV). V některých východních zemích jsou byty špatně izolované a disponují méně prostředky na přechod. Česko a další země střední a východní Evropy jako Polsko, Estonsko už proto vyvíjejí tlak na změnu nebo odložení ETS2, aby se zabránilo výraznému zdražení bydlení a pohonných hmot.
- **Příjmové skupiny:** Nízkopříjmové domácnosti budou relativně nejvíce zatíženy. Studie EPRS připomíná, že domácnosti s nižšími příjmy nemohou snadno omezit spotřebu, a vyšší náklady na pohonné hmoty či topení pro ně znamenají větší procentuální nárůst výdajů. Činnosti jako dojíždění

do práce či vytápění starších domů mohou chudší rodiny finančně ohrozit více než bohatší domácnosti, ty často mají účinnější spotřebiče nebo úspornější auta.

Sociální dopady – zranitelné skupiny, energie a mobilita

ETS2 vnáší prvek energetické spravedlnosti: bez adekvátní kompenzace mohou být ohroženy slabší skupiny obyvatel. Organizace zabývající se čistou energií například upozorňují, že rodiny v „dopravní či energetické chudobě“ tj. bez dostatku prostředků na nové technologie či se špatnou energetickou účinností bydlení budou zasaženy disproporcionálně. To jsou často nízko-příjmové domácnosti, lidé v odlehklých regionech, senioři nebo sociálně vyloučené skupiny. Český výzkum varuje, že bez výdajových úlev se ti nejzranitelnější ocitnou v pasti – nebudou schopni v zimě dostatečně topit nebo si pořídit úsporný automobil. Rovněž obce s méně lidmi a horším přístupem k dopravě pocítí vyšší tlaky na mobilitu: zvýšení cen pohonných hmot může omezit schopnost lidí dojíždět ke školám, lékařům, pracím nebo je finančně přinutit k přechodu na dražší alternativy např. elektroauto, kterého však nejprve je třeba pořídit nebo vyšší dotace na MHD.

Náklady ETS2 dopadají i na malé podniky a živnostníky. Ti většinou nemají žádnou ani malou uhlíkovou daň či výhodu z původního ETS1 a museli doposud platit pouze národní uhlíkové daně či silniční poplatky. Studie EWI upozorňuje, že vyšší náklady pro malé firmy, především v dopravě či vytápění, by se bez pomoci promítly do cen zboží a služeb. Nové náklady mohou zvýšit riziko bankrotů v sektorech s nízkými maržemi. Proto jsou v legislativě výslovně zmíněni „drobní podnikatelé – small and medium-sized enterprises“ – Social Climate Fund má pomáhat i jim. Bez dodatečných kompenzačních nástrojů tzn. subvencí či slev energií, by rostoucí provozní náklady musely najít cestu k zákazníkům, čímž by se sekundárně zdražilo další zboží.

ETS2 může mít významné sociální dopady, zejména na nízko-příjmové domácnosti, které vynakládají větší podíl svých příjmů na energii. Podle studie od European Climate Foundation a EUKI by bez recyklace příjmů mohla energetická chudoba vzrůst, například v Polsku z 14,82 % na 19,55 % do roku 2033, v Maďarsku z 13,29 % na 18,94 % a v Rumunsku z 18,81 % na 21,64 %. Tyto nárůsty by mohly narušit sociální kohezi, zejména v zemích s vyšší závislostí na fosilních palivech, jako jsou východoevropské státy.

Země	Energetická chudoba 2022 (%)	Energetická chudoba 2033 (%) bez recyklace	S lump-sum redistribucí (%)	S cenovými dotacemi (%)
Bulharsko	17,46	18,22	16,85	14,05
Německo	8,25	10,93	8,34	6,02
Maďarsko	13,29	18,94	14,65	13,55
Polsko	14,82	19,55	13,34	13,02
Rumunsko	18,81	21,64	16,75	14,85

Sociální klimatický fond – SCF s rozpočtem 72,2 miliardy eur pro roky 2025–2032 má za cíl zmírnit tyto dopady prostřednictvím přímé podpory a investic do energetické účinnosti. Studie *Ariadne* naznačuje, že rovnoměrná redistribuce příjmů z ETS2 může učinit systém progresivním, s čistými zisky přibližně 1,5 % pro nejchudší decil na národní úrovni a 2,5 % na úrovni EU při ceně CO₂ 50 eur za tunu. Cílená kompenzace pro domácnosti s vysokou spotřebou energie by mohla zabránit energetické chudobě za méně než 10 % příjmů z aukcí pro nejnižší čtyři decily.

Mitigace a kompenzační nástroje

Pro zmírnění sociálního dopadu ETS2 EU zřídila Sociální klimatický fond SCF. Na léta 2027–2032 se uvažuje s celkem až ~86,7 mld € z toho ~65 mld € z aukcí povolenek EU a ~21,7 mld € kofinancovaných členskými státy. Z těchto prostředků budou financovány zejména investice do energetické renovace budov, rozvoj udržitelné dopravy např. MHD, infrastruktury pro e-auta a přímé příspěvky nejzranitelnějším domácnostem k vyrovnání růstu nákladů na topení či pohonné hmoty. Příkladem úspěšné praxe je rakouský model „klimatických dividend“, kdy se příjmy z uhlíkových poplatků vrací občanům formou jednorázových plateb. V návrhu EU je však výslovně omezena maximální váha přímé podpory na 37,5 % celkového objemu nákladů národního plánu, zbytek musí jít na trvalejší investice.

V členských státech se diskutují také další národní kompenzace. Některé země prosazují slevy na spotřební daně z paliv, daňové úlevy nebo energetické poukazy pro domácnosti. Příkladem jsou české návrhy pirátských poslanců na tzv. *energetické kupony* 1 500–2 250 Kč ročně pro obyvatele jako daňová sleva či příspěvek k důchodu. Podobně navržené je snížení či dočasné odpuštění spotřební daně z benzínu a nafty, pokud by se cena povolenky vyšplhala nad dohodnutou mez např. 55 €. Tyto mechanismy by fungovaly jako přímá úleva pro koncové spotřebitele.

Dalším zdrojem kompenzací jsou výnosy z aukcí ETS2. Od roku 2027 se očekává stovky miliard eur v příjmech: EK odhaduje, že ETS2 může přinést 342–570 mld € v letech 2027–2032 např. při ceně ~55 €/t to znamená ~300 mld € celkem. Z toho bylo vyčleněno cca 65 mld € pro SCF, zbytek 277–505 mld € jde členským státům pro další „klimatické“ výdaje. *Transport & Environment* doporučuje, aby si vlády ponechaly alespoň polovinu těchto výnosů a věnovaly je přímé podpoře domácností tj. min. 50–75 % výnosů za pomoci úsporných dotací a modernizace. V praxi to může znamenat financování výstavby fotovoltaiky, zateplení nebo dotace na výměnu aut a tepelných čerpadel.

Strategie kompenzací se liší mezi státy. Některé, jako Česká republika či Polsko, se snaží přímým způsobem snížit dopad. ČR vyjednává strop ceny povolenky 45 € a připravuje kompenzace pro průmysl i domácnosti. Ostatní kladou důraz na postupný přechod: posílení obnovitelných zdrojů, zlepšení veřejné dopravy či energetickou efektivitu, aby snížily poptávku po fosilních palivech a tlumily růst ceny CO₂. Celkově se zdůrazňuje, že bez těchto doprovodných opatření by mohl ETS2 vést k výraznému nárůstu životních nákladů pro zranitelné skupiny, zatímco cílená redistribuce výnosů přes SCF i národní programy dokáže významnou část škod vyrovnat.

Nejpesimističtější scénáře hovoří o zdražení pohonných hmot řádově až desítek procent tzn. přidání stovek korun na tankování v horizontu 10–15 let a topných paliv o desítky procent. Dopad bude nejcitelnější v jižních a východních zemích EU a mezi chudšími domácnostmi, zvláště pak pro rodiny bez úspor a příslušníky energeticky chudých regionů. Opatření jako Sociální klimatický fond a další kompenzace mohou dopad zmírnit, ale podle kritiků NGO i analýz bude třeba více zdrojů a „chytrých“ nástrojů např. energetických poukázek, investic do infrastruktury, aby byly tlaky na nejzranitelnější dostatečně minimalizovány.

Tabulka: Příkladové odhady zdražení paliv v závislosti na ceně povolenky.

Zdroj / scénář	CO ₂ cena (€/t)	Benzín (+€/l)	Nafta (+€/l)	Topný olej (+€/l)	Plyn (+€/m ³)
Komise EU (CA, 2025)	48	+0,11	+0,13	–	–
Další studie (Veyt/CLEW)	do r.2030	+0,50	+0,50	–	–

MIWI Institute (2025)	55	+0,16	+0,17	+0,18	+0,012
MIWI Institute (2025)	235	+0,55	+0,62	+0,67	+0,046
EWI Köln (2025)	~120–200?	–	–	+50 % (2035)	+32 % (2035)
Lokální studie (Polsko, 2030 2024)		+~0,54 € (0,54 PLN)	+~0,65 € (0,65 PLN)	–	–

Poznámka: Ceny v tabulce jsou orientační a uvádějí pouze růst způsobený zavedením ETS2 bez započtení současných daní a tržních výkyvů. Např. MIWI uvádí, že při extrémní emisní ceně 235 €/t se průměrná cena benzínu zvedne z 1,75 €/l na ~2,14 €/l. Pro srovnání, Komise předpokládala maximální nárůst okolo 0,50 €/l pouze v některých scénářích.

Literatura

1. European Commission. *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2003/87/EC establishing a system for greenhouse gas emission allowance trading within the Union*. Brussels: European Commission, 2021. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0551>
2. European Environment Agency. *Trends and projections in Europe 2023 — Tracking progress towards Europe's climate and energy targets*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. ISBN 978-92-9480-558-6. DOI: <https://doi.org/10.2800/470433>
3. Agora Energiewende; Regulatory Assistance Project. *A New EU ETS for Buildings and Road Transport: Impacts and Design Options*. Berlin: Agora Energiewende, 2021. Dostupné z: <https://www.agora-energiewende.de>
4. Bruegel – Tagliapietra, S.; Alberola, E.; Vinois, J.-A.; Zachmann, G. *The European Union Emissions Trading System and a new ETS for buildings and transport*. Brussels: Bruegel Policy Contribution, 2022, č. 10. ISSN 2467-3828. Dostupné z: <https://www.bruegel.org>
5. Böhringer, C.; Fischer, C.; Rosendahl, K.E.; Rutherford, T.F. Emissions pricing when climate policy is globally uncoordinated. *Energy Economics*. 2022, vol. 110, s. 105975. ISSN 0140-9883. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2022.105975>
6. Pachauri, S.; Zerriffi, H.; Creutzig, F. Socio-economic inequalities and climate policy: Distributional impacts of carbon pricing. *Annual Review of Environment and Resources*. 2021, vol. 46, s. 45–70. ISSN 1543-5938. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-enviro-012220-123320>
7. Cambridge Econometrics. *Distributional impacts of climate policies in the EU*. Cambridge: Cambridge Econometrics, 2021. Dostupné z: <https://www.camecon.com>
8. OECD. *Pricing Greenhouse Gas Emissions: Turning climate targets into climate action*. Paris: OECD Publishing, 2022. ISBN 9789264685651. DOI: <https://doi.org/10.1787/ea920ca8-en>
9. Institute for European Environmental Policy (IEEP). *The social implications of the Fit-for-55 package: A social impact assessment*. Brussels: IEEP, 2022. Dostupné z: <https://ieep.eu>
10. T&E – Transport & Environment. *ETS2: What impact on fuel prices and households?*. Brussels: Transport & Environment, 2023. Dostupné z: <https://www.transportenvironment.org>
11. European Commission. *Social Climate Fund – Impact Assessment*. Brussels: European Commission, 2021. SWD(2021) 602 final. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0602>
12. EUKI. (2023). *The Impact of the Proposed EU ETS 2 and the Social Climate Fund on Emissions and Welfare*. <https://www.euki.de/en/euki-publications/eu-ets-2/>
13. Ariadne. (2022). *A Fair and Solidarity-based EU Emissions Trading System for Buildings and Road Transport*. <https://ariadneprojekt.de/en/publication/report-ensuring-the-fairness-and-solidarity-of-the-ets2-for-road-transport-and-buildings/>
14. Agora Energiewende. (2023). *Der CO₂-Preis für Gebäude und Verkehr*. <https://www.agora-energiewende.de/publikationen/der-co2-preis-fuer-gebäude-und-verkehr>
15. Cambridge Econometrics. (2022). *Assessment of the impacts of an ETS2 for transport and buildings*. <https://www.camecon.com/what/our-work/assessment-of-the-impacts-of-an-ets2-for-transport-and-buildings/>

Appendix J

Podrobná analýza toho, jak se projektované ceny uhlíku promítají do nákladů na paliva pro konečné spotřebitele.

Posouzení sociálního dopadu – prohloubení energetické a dopravní chudoby

Cena uhlíku uložená dodavatelům paliv se očekává, že bude z velké části přenesena na konečné spotřebitele.¹ Tato část převádí pesimistické prognózy ceny uhlíku na hmatatelné zvýšení cen pro domácnosti a podniky.

Paliva pro silniční dopravu – benzín, nafta

- **DIW Berlin** – dlouhodobý předpoklad 150 EUR/tCO₂ do roku 2035:
 - **Super E10:** +0,423 EUR/litr, což představuje **nárůst o 29,4 %** ve srovnání s cenami v roce 2019.⁶
 - **Nafta:** +0,474 EUR/litr, což představuje **nárůst o 36,6 %** ve srovnání s cenami v roce 2019.⁶
- **BloombergNEF** – prognóza 149 EUR/tCO₂ do roku 2030: Předpovídá, že náklady na silniční dopravu by se mohly zvýšit o **22–27 %**, pokud budou náklady plně přeneseny.⁸
- **Polská analýza** (ETS2koszty.pl, 2024): Projektuje významné nárůsty čistých dodatečných nákladů na paliva pro dopravu v PLN/litr, dosahující:
 - **Nafta:** +0,65 PLN/litr do roku 2030, s nárůstem na +6,12 PLN/litr do roku 2055.²³
 - **Benzín:** +0,54 PLN/litr do roku 2030, s nárůstem na +5,10 PLN/litr do roku 2055.²³

DIW Berlin poznamenává, že zatímco projektované nárůsty cen např. +29,4 % pro Super E10, +36,6 % pro naftu, by mohly být pod *vrcholy* energetické krize v roce 2022, tyto nové ceny „by platily trvale“.⁶ To kontrastuje s dočasnou povahou šoků v dodávkách energie. Trvalost těchto vyšších cen, způsobená strukturální politikou, naznačuje trvalé snižování kupní síly domácností závislých na fosilních palivech. To by mohlo vést k dlouhodobým změnám chování (např. zrychlené přijetí elektromobilů), ale také k přetrvávající finanční zátěži pro ty, kteří se nemohou přizpůsobit, což by potenciálně vyvolalo dlouhodobou nespokojenost spíše než krátkodobé rozhořčení.

Topná paliva – zemní plyn, topný olej, uhlí

- **DIW Berlin** – dlouhodobý předpoklad 150 EUR/tCO₂ do roku 2035:
 - **Lehký topný olej:** +0,472 EUR/litr, což představuje **nárůst o 69,8 %** ve srovnání s cenami v roce 2019.⁶
 - **Zemní plyn – noví zákazníci:** +0,032 EUR/kWh, což představuje **nárůst o 47,7 %** ve srovnání s cenami v roce 2019.⁶
- **BloombergNEF** – prognóza 149 EUR/tCO₂ do roku 2030: Předpovídá, že náklady na vytápění domácností by se mohly zvýšit až o **31–41 %**, pokud budou náklady plně přeneseny.⁸
- **Bruegel** (Keliauskaitė et al., 2024, při 60 EUR/tCO₂): Odhaduje dodatečné roční náklady na vytápění při standardním použití:
 - **Plynový kotel:** +162 EUR ročně.⁹
 - **Uhelný kotel:** +350 EUR ročně.⁹
 - *Poznámka:* Tyto údaje jsou založeny na nižší ceně uhlíku (60 EUR/tCO₂) než pesimistické scénáře, což naznačuje, že skutečné náklady by mohly být výrazně vyšší.
- **EWI** (Univerzita v Kolíně nad Rýnem, při >160 EUR/tCO₂): Projektuje koncové ceny topného oleje (+50 % do roku 2035) a zemního plynu (+32 %).⁷
- **Polská analýza** (ETS2koszty.pl, 2024): Projektuje významné nárůsty čistých dodatečných ročních nákladů na vytápění 100m² budovy v PLN:
 - **Zemní plyn:** +551 PLN do roku 2030, s nárůstem na +5211 PLN do roku 2055.²³
 - **Uhlí:** +1905 PLN do roku 2030, s nárůstem na +18012 PLN do roku 2055.²³
 - Pro průměrnou polskou rodinu by kumulativní dodatečné náklady ETS2 na vytápění plynem mohly činit 6 338 PLN (2027–2030) a 24 018 PLN (2027–2035). Pro uhlí by to mohlo být 10 311 PLN (2027–2030) a 39 074 PLN (2027–2035).²³

Analýza Bruegelu poznamenává, že cena ETS2 ve výši 200 EUR/tCO₂ by zvýšila účty za energie průměrné domácnosti v EU s plynovým kotlem více, než se zvýšily během energetické krize v roce 2022.⁵ Toto je kritické srovnání. Energetická krize v roce 2022 vedla k masivním vládním dotacím 540 miliard EUR.⁵ Pokud ETS2 povede k nárůstu cen *přesahujícímu* ty z nedávné, traumatické energetické krize, veřejná akceptace by se mohla propadnout, bez ohledu na dlouhodobé klimatické přínosy. Vlády by mohly čelit obrovskému tlaku na intervence prostřednictvím dotací, což by potenciálně podkopalo cenový signál uhlíku a vytvořilo cyklus závislosti na kompenzačních opatřeních, podobně jako v reakci na krizi. To vyvolává otázky ohledně „životaschopnosti celého mechanismu“⁵ bez robustních, preventivních sociálních opatření.

Tabulka: Projektovaný maximální procentuální nárůst cen paliv v EU v důsledku ETS2, na základě pesimistických scénářů ceny uhlíku (vzhledem k cenám z roku 2019, kde jsou k dispozici)

Druh paliva	Zdroj (Předpoklad ceny uhlíku)	Projektovaný nárůst ceny pro konečného spotřebitele (absolutní)	Projektovaný nárůst ceny pro konečného spotřebitele (% z cen roku 2019)	Poznámky
Silniční doprava				
Super E10	DIW Berlin (150 €/tCO ₂ do roku 2035) ⁶	+0,423 €/litr	29,4 %	Trvalý nárůst, pod vrcholy roku 2022, ale udržitelný.
Nafta	DIW Berlin (150 €/tCO ₂ do roku 2035) ⁶	+0,474 €/litr	36,6 %	Trvalý nárůst, pod vrcholy roku 2022, ale udržitelný.
Silniční doprava (obecně)	BloombergNEF (149 €/tCO ₂ do roku 2030) ⁸	N/A	22-27 %	Pokud jsou náklady plně přeneseny.
Topná paliva				
Lehký topný olej	DIW Berlin (150 €/tCO ₂ do roku 2035) ⁶	+0,472 €/litr	69,8 %	Trvalý nárůst, pod vrcholy roku 2022, ale udržitelný.
Zemní plyn	DIW Berlin (150 €/tCO ₂ do roku 2035) ⁶	+0,032 €/kWh	47,7 %	Trvalý nárůst, pod vrcholy roku 2022, ale udržitelný.
Vytápění domácností (obecně)	BloombergNEF (149 €/tCO ₂ do roku 2030) ⁸	N/A	31-41 %	Pokud jsou náklady plně přeneseny.
Plynový kotel (ročně)	Bruegel (60 €/tCO ₂) ⁹	+162 €/rok	N/A	Na základě průměrné spotřeby, nižší cena uhlíku.
Uhelný kotel (ročně)	Bruegel (60 €/tCO ₂) ⁹	+350 €/rok	N/A	Na základě průměrné spotřeby, nižší cena uhlíku.

Tato tabulka slouží jako hlavní kvantitativní výstup analýzy týkající se dopadů na ceny paliv. Zpřístupňuje abstraktní koncept cenotvorby uhlíku pro čtenáře tím, že ukazuje přímé dopady na rozpočty domácností. Umožňuje také přímé srovnání napříč druhy paliv, zdůrazňující, které sektory by mohly zažít nejvýznamnější cenové šoky.

Analýza regresivní povahy cenotvorby uhlíku na nízkopříjmové domácnosti

Cenotvorba uhlíku je obecně regresivní, což znamená, že ukládá vyšší relativní zátěž na nízkopříjmové domácnosti.⁹ Tyto domácnosti vynakládají větší podíl svých příjmů na základní zboží, jako jsou topná a dopravní paliva.⁶ Čelí také větším překážkám v investování do zelených technologií (např. elektrická vozidla, účinné topné systémy).⁹

Nízkopříjmové domácnosti jsou neúměrně postiženy cenami uhlíku, protože vynakládají vyšší procento svých příjmů na energii.⁹ Kriticky, tyto domácnosti se také potýkají s „vyššími omezeními půjček“ a jsou „neschopné investovat do zelených technologií“.⁹ To vytváří začarovaný kruh: platí více za fosilní paliva, ale nemohou si dovolit počáteční náklady na čistší alternativy (např. tepelná čerpadla, elektromobily), které by snížily jejich dlouhodobou energetickou zátěž. Bez cílené, dostupné finanční podpory pro zelené investice by ETS2 mohl spíše prohloubit energetickou a dopravní chudobu, než ji zmírnit. Zamýšlená motivace politiky dekarbonizaci by mohla být účinná pouze pro ty, kteří mají dostatečný kapitál, což by prohloubilo propast mezi energeticky bohatými a energeticky chudými domácnostmi a podkopalo princip „spravedlivé transformace“.

Statistiky o stávající energetické a dopravní chudobě v EU

- Mezi 8 % a 16 % populace EU čelí energetické chudobě, v závislosti na použitém ukazateli.¹³
- Pokud se použije „union approach“ (energeticky chudý podle alespoň jednoho ukazatele), alespoň 40 % populace EU (přibližně 180 milionů občanů) by mohlo být klasifikováno jako „energeticky chudých“.¹³
- Přibližně 30 % energeticky chudých domácností je také příjmově chudých, ale středněpříjmové domácnosti také vykazují relativně vysoký výskyt energetické chudoby.¹³
- Napříč členskými státy EU existují značné rozdíly: téměř 30 % populace v Řecku a Bulharsku je energeticky chudých podle alespoň dvou ukazatelů, zatímco v západních a severních zemích EU toto číslo klesá pod 5 %.¹³
- Energetická chudoba postihuje 50 milionů Evropanů a způsobuje roční náklady na veřejné zdraví ve výši 167 miliard EUR.⁹

Diskuse o nepřiměřené zátěži na zranitelné skupiny

- **Nízkopříjmové domácnosti:** Při vyšších cenách ETS2 >100 EUR/tCO₂ zaznamenají čisté sociální zisky, které se promění v malé ztráty, a to i s recyklací příjmů.²⁴
- **Země střední a východní Evropy – CEE:** Často s nižšími příjmy, čelí větší zátěži z ETS2 kvůli vyšším nákladům na uhlík jako podílu na výdajích domácností a vyšší stávající míře energetické a dopravní chudoby.¹⁰
- **Rozdíl mezi venkovem a městem:** Náklady související s dopravou jsou hlavním problémem pro domácnosti ve venkovských oblastech s omezenými možnostmi veřejné dopravy.¹⁹ Venkovské domácnosti v zemích s nižšími příjmy jsou náchylnější k energetické a dopravní chudobě.¹⁰
- **Špatně izolované domy:** Domácnosti v nejhůře energeticky hodnocených budovách, často nízkopříjmové, vynakládají až 30 % svých příjmů na vytápění.⁹ Renovace pouhých 10 % těchto budov by mohla výrazně snížit emise a zmírnit energetickou chudobu.⁹
- **Případová studie Polska:** Průměrná polská rodina by v roce 2027 mohla vynaložit ekvivalent 45 % (vytápění plynem) až 73 % (vytápění uhlím) měsíční minimální mzdy na pokrytí dodatečných nákladů ETS2, přičemž do roku 2030 by se tyto náklady mohly zvýšit na 82 % (plyn) a 134 % (uhlí).²³ V pesimističtějším scénáři by tyto údaje mohly činit 86 % (plyn) a 144 % (uhlí) v roce 2027 a 157 % (plyn) a 264 % (uhlí) v roce 2030.²³

Rizika pro sociální soudržnost a potenciál nepokojů

- **Poučení z minulých protestů proti uhlíkové dani např. Žluté vesty:** Francouzské hnutí „Gilets Jaunes“ vzniklo z vnímání, že klimatické politiky nespravedlivě zatěžují středněpříjmové venkovské domácnosti, především kvůli zvýšení daní z paliv.¹⁷ Existují obavy, že ETS2 by mohl vyprovokovat podobné protesty.¹⁶
- **Obavy z politického odporu a veřejného přijetí:** Potenciální přínosy ETS2 jsou zastíněny obavami z politického odporu a jeho potenciálu zhoršit energetickou a dopravní chudobu.⁹ Implementace ETS2 je „sociálně citlivá“ a náchylná k zneužití populisty a krajně pravicovými silami k podkopání klimatických politik EU.²⁵

Protesty žlutých vest byly spuštěny nárůstem daní z paliv, ale v zásadě pramenily z širší „obecné nespokojenosti“ a vnímání nepřiměřené zátěže na pracující a střední třídu, zejména ve venkovských oblastech.¹⁷ ETS2, zvýšením nákladů na dopravu a vytápění, přímo zasahuje tyto stejné zranitelné body. Riziko sociálních nepokojů se netýká pouze absolutního nárůstu cen, ale také *vnímání spravedlnosti zátěže a nedostatku životaschopných alternativ* pro ty, kteří jsou závislí na fosilních palivech pro základní mobilitu a vytápění. Pokud veřejnost vnímá, že náklady nesou „každodenní domácnosti a malé podniky“, zatímco „velcí znečišťovatelé“ nejsou dostatečně zacílení¹⁸, nebo že transformace nenabízí cenově dostupné alternativy, sociální soudržnost by mohla být vážně narušena. To naznačuje, že účinná komunikace, viditelné přínosy a skutečně dostupné alternativy jsou stejně klíčové jako finanční kompenzace.

Doporučení pro strategie zmírňování nad rámec SCF

- **Zrychlené doplňkové politiky:** Členské státy musí naléhavě zavést paralelní politiky k dekarbonizaci budov např. hluboké renovace, nasazení tepelných čerpadel a dopravy např. přijetí elektromobilů, pozastavení zákazu prodeje vozidel se spalovacími motory plnicí Euro 6d-TEMP, rozšíření veřejné dopravy, aby snížily poptávku po povolenkách a tím i ceny uhlíku.⁴ Pomalá akce v těchto oblastech přímo vede k vyšším cenám ETS2.⁵
- **Zvýšená finanční podpora investic:** Kromě přímých kompenzací je zapotřebí větší zaměření na dostupné mechanismy financování např. granty, nízkouročené půjčky, sociální leasing, aby zranitelné domácnosti a mikropodniky mohly investovat do energetické účinnosti a nízkouhlíkových alternativ, čímž se prolomí cyklus energetické chudoby.¹⁵ To je v souladu s dlouhodobým cílem SCF v oblasti strukturálních opatření.
- **Zlepšené zacílení a data:** Členské státy musí vyvinout přesnější a integrovanější přístupy k zacílení,

kombinující socioekonomická a místní geografická data, aby zajistily, že prostředky SCF účinně dosáhnou nejzranitelnějších.¹⁰ Klíčová je flexibilita v kritériích způsobilosti a dosah na marginalizované skupiny.

- **Mechanismy cenového koridoru/stropu:** Prozkoumejte mechanismy k omezení podílu ceny ETS2 přenesené na konečné spotřebitele, potenciálně prostřednictvím implicitních cenových koridorů nebo stropů, kde dodavatelé paliv absorbují náklady nad určitou prahovou hodnotu.²⁴ To by mohlo zabránit regresivním dopadům na středněpříjmové domácnosti.²⁴
- **Revize zdanění energií a dotací na fosilní paliva:** Sladit stávající systémy zdanění energií s cíli dekarbonizace a odstranit škodlivé dotace na fosilní paliva, které v současné době podkopávají cenový signál ETS2 a neúměrně prospívají domácnostem s vyššími příjmy.¹⁸
- **Transparentní komunikace a zapojení zúčastněných stran:** Jasná, proaktivní komunikace o nákladech, přínosech a dostupných podpůrných opatřeních je nezbytná k budování důvěry a podpory veřejnosti.¹⁰ Smysluplné zapojení organizací občanské společnosti, místních úřadů a dotčených komunit je životně důležité pro návrh a implementaci politiky.¹⁰
- **Monitorování marží dodavatelů paliv:** Zavedení mechanismů pro monitorování marží dodavatelů paliv, aby se zabránilo nafukování jiných nákladových kategorií s cílem vyhnout se limitům na přenos nákladů uhlíkové složky ETS2.²⁴

Úspěch ETS2 při dosahování klimatických cílů bez způsobení vážných sociálních narušení nezávisí pouze na samotném mechanismu ETS2 nebo dokonce na SCF. Je hluboce propojen s rychlostí a účinností *dalších* dekarbonizačních politik např. přijetí elektromobilů, renovace budov a politickou vůlí řešit již existující sociální nerovnosti tzn. energetická/dopravní chudoba, dotace na elektromobily. Pokud budou tyto doplňkové politiky pomalé, ceny ETS2 porostou, což vyvine obrovský tlak na SCF, který je již nyní považován za nedostatečný. To by pak mohlo vést k sociálním nepokojům, které by podkopaly celou klimatickou agendu. „Spravedlivá transformace“ není pouze žádoucím výsledkem, ale *předpokladem* politické proveditelnosti a dlouhodobé stability ambiciózních klimatických politik, jako je ETS2. Selhání v adekvátním řešení sociálního rozměru by mohlo vést k veřejnému odporu, který by si vynutil stažení nebo významné oslabení klimatických opatření, což by v konečném důsledku bránilo úsilí o dekarbonizaci. To znamená, že sociální politika a klimatická politika musí být plně integrovány a vzájemně se posilovat pro dosažení úspěchu.

Literatura

1. EU ETS 2 – New Carbon Market for Buildings & Transport - Homaio, použito července 10, 2025, <https://www.homaio.com/glossary/eu-ets-2>
2. EU Emissions Trading System for buildings and road transport ("EU ETS 2"), použito července 10, 2025, <https://icapcarbonaction.com/en/ets/eu-emissions-trading-system-buildings-and-road-transport-eu-ets-2>
3. ETS2: buildings, road transport and additional sectors - European ..., použito července 10, 2025, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/ets2-buildings-road-transport-and-additional-sectors_en
4. The State of the EU ETS 2: Europe's New Carbon Market, použito července 10, 2025, <https://www.clearbluemarkets.com/knowledge-base/the-state-of-the-eu-ets-2-europes-new-carbon-market>
5. How to finance the European Union's building decarbonisation plan - Bruegel, použito července 10, 2025, <https://www.bruegel.org/policy-brief/how-finance-european-unions-building-decarbonisation-plan>
6. DIW Weekly Report - DIW Berlin, použito července 10, 2025, https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.874221.de/dwr-23-23-1.pdf
7. EU ETS2 Could Increase Energy Prices for Households - EWI - Universität zu Köln, použito července 10, 2025, <https://www.ewi.uni-koeln.de/en/news/eu-ets2-could-increase-energy-prices-for-households/>
8. Europe's New Emissions Trading System Expected to Have World's Highest Carbon Price in 2030 at €149, BloombergNEF Forecast Reveals, použito července 10, 2025, <https://about.bnef.com/insights/finance/europes-new-emissions-trading-system-expected-to-have-worlds-highest-carbon-price-in-2030-at-e149-bloombergnef-forecast-reveals/>
9. Making the best of the new EU Social Climate Fund - Bruegel, použito července 10, 2025, <https://www.bruegel.org/policy-brief/making-best-new-eu-social-climate-fund>
10. POLICY REPORT: PUTTING THE ETS 2 AND ... - Adelphi Consult, použito července 10, 2025, https://adelphi.de/system/files/document/policy-report_putting-the-ets-2-and-social-climate-fund-to-work_final_02.pdf
11. Education, Communication, Participation - Social Climate Fund and ETS2 in Poland, použito července 10, 2025, <https://life-effect.org/2025/06/26/education-communication-participation-social-climate-fund-and-ets2-in-poland/>
12. Social Climate Fund - European Commission, použito července 10, 2025, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/social-climate-fund_en
13. Who's energy poor in the EU? It's more complex than it seems ..., použito července 10, 2025, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/whos-energy-poor-eu-its-more-complex-it-seems-2024-09-25_en
14. Social Climate Fund - European Commission, použito července 10, 2025, <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-statements/social>

- climate-fund_en
15. SOCIAL CLIMATE FUND Policy paper on the - Social Platform, použito července 10, 2025, https://www.socialplatform.org/content/uploads/2022/06/social_climate_fund_position_june_2022.pdf
 16. Threat of higher fuel prices resurrects Yellow Vest fears - Euractiv, použito července 10, 2025, <https://www.euractiv.com/section/eet/news/threat-of-higher-fuel-prices-resurrects-yellow-vest-fears/>
 17. Yellow vests protests - Wikipedia, použito července 10, 2025, https://en.wikipedia.org/wiki/Yellow_vests_protests
 18. Can the EU's Social Climate Fund Make Yellow Vests Green? - Revolve Media, použito července 10, 2025, <https://revolve.media/opinions/can-the-eus-social-climate-make-yellow-vests-green>
 19. ETS2 and the Social Climate Fund: the Italian context - LIFE Effect, použito července 10, 2025, <https://life-effect.org/2025/06/20/ets2-and-the-social-climate-fund-the-italian-context/>
 20. EU emissions trading system for buildings, road transport and ..., použito července 10, 2025, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772878/EPRS_BRI\(2025\)772878_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/772878/EPRS_BRI(2025)772878_EN.pdf)
 21. ETS2 supply and demand final clean - Umweltbundesamt, použito července 10, 2025, https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/11850/publikationen/09_2024_cc_ets_2_supply_and_demand.pdf
 22. EU's new carbon tax (ETS2) a €300bn opportunity to help... | T&E - Transport & Environment, použito července 10, 2025, <https://www.transportenvironment.org/articles/eus-new-carbon-tax-ets2-a-eur300bn-opportunity-to-help-transition-european-citizens-away-from-fossil-fuels>
 23. Analysis of the impact of ETS2 on the cost of living for Poles, použito července 10, 2025, https://ets2koszty.pl/wp-content/uploads/2024/11/ets2_report_ENG.pdf
 24. ETS2 - fuel suppliers price absorption - Transport & Environment, použito července 10, 2025, <https://www.transportenvironment.org/uploads/files/ETS2-fuel-suppliers-price-absorption.pdf>
 25. Challenges to the Implementation of ETS2 and the Social Climate Fund - EUKI, použito července 10, 2025, <https://www.euki.de/en/challenges-to-the-implementation-of-ets2-and-the-social-climate-fund/>
 26. ETS2 - fuel suppliers price absorption - DigitalOcean, použito července 10, 2025, <https://te-cdn.ams3.digitaloceanspaces.com/files/ETS2-fuel-suppliers-price-absorption.pdf>
 27. Germany 2025 – Analysis - IEA, použito července 10, 2025, <https://www.iea.org/reports/germany-2025>
 28. EU Emissions Trading System (EU ETS) | International Carbon Action Partnership, použito července 10, 2025, <https://icapcarbonaction.com/en/ets/eu-emissions-trading-system-eu-ets>